

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Historie 1. pěší divize Ozbrojených sil Komitétu
pro osvobození národů Ruska**

Lukáš Zezula

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra Historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor České dějiny

Bakalářská práce

**Historie 1. pěší divize Ozbrojených sil Komitétu
pro osvobození národů Ruska**

Lukáš Zezula

Vedoucí práce:

PhDr. Lukáš Novotný, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Poděkování

Rád bych tímto poděkoval PhDr. Lukáši Novotnému, Ph.D. za ochotu a odborné vedení mé bakalářské práce.

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a využil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2016

.....

Obsah

Úvod	6
1 Sovětské jednotky na straně Německa.....	10
1.1 RONA	11
1.2 30. granátnická divize SS.....	13
2 Osoba sovětského generála Vlasova v německém zajetí a další okolnosti vzniku Komitétu.....	14
2.1 Andrej Andrejevič Vlasov	14
2.2 Činnost Ruského osvobozenického hnutí	16
3 Formování 1. divize	19
4 Nasazení 1. divize na východní frontě	22
5 Účast 1. divize v Pražském povstání.....	25
5.1 Příčiny	25
5.2 Bojová činnost vlasovců ve dnech 6.–7. května	28
5.3 Jednání s Českou národní radou 7. května.....	33
5.4 Rozhodnutí ustoupit.....	37
5.5 Vlasovci, kteří zůstali v Praze po stažení většiny jednotek 1. divize	38
6 Zánik 1. divize a poválečné osudy jejích příslušníků	40
6.1 Ústup k demarkační linii a zajetí Rudou armádou.....	40
6.2 Další osudy vojáků a důstojníků 1. divize	45
Závěr.....	47
Seznam použitých pramenů a literatury	50
Nevydané prameny	50
Vydané prameny	50
Literatura.....	50
Ostatní.....	54
Resümee	55
Přílohy	56

Úvod

V předchozích dvou letech si Evropa připomínala výročí spojená s blížícím se koncem 2. světové války na jejím území a německou kapitulací. Dané období moderních dějin však kromě pocitu nabyté svobody přineslo i události, jež byly následně po dlouhou dobu z politických důvodů opomíjeny. Mezi témata, jimž se historikové mohli začít plně věnovat teprve až po zhroucení komunistických režimů ve střední a východní Evropě, patří i otázka existence a zániku Ozbrojených sil Komitétu pro osvobození národů Ruska (zkráceně rusky VS KONR), označovaných také jako Ruská osvobozenecská armáda (dále jen ROA). Jednalo se totiž o vojenské seskupení, které podléhalo výše uvedenému politickému uskupení, jehož členové pod vedením zajatého sovětského generála Andreje Andrejeviče Vlasova v listopadu 1944 deklarovali boj proti komunistickému režimu v Sovětském svazu. Pro české badatele má z dějin KONR největší význam historie jeho 1. pěší divize, protože její příslušníci navzdory přísaze věrnosti německému spojenci podpořili květnové povstání v Praze a posléze ustoupili do prostoru obcí Hajany a Lnáře v jihozápadních Čechách ve snaze uniknout zajetí Rudou armádou. Odchod jednotky do amerického zajetí přes demarkační linii, která vedla i již zmíněnou oblastí, však nebyl vojákům a důstojníkům umožněn, neboť američtí velitelé považovali celou záležitost za sovětský problém. Rozhodnutí vydat příslušníky VS KONR Rudé armádě padlo totiž už v únoru 1945 na Jaltské konferenci.

Autor si za téma své bakalářské práce vybral právě historii 1. pěší divize VS KONR (dále jen 1. divize či vlasovci) z toho důvodu, že dosud nebyl vydán jediný odborný titul, který by byl tematicky zaměřen jen na 1. divizi a obsáhl by celou její historii. Předkládaná práce si proto klade jako hlavní cíl analyzovat okolnosti vzniku a činnost 1. divize od počátku jejího formování v listopadu 1944 do zániku v květnu 1945. Dílčím cílem této práce je zhodnotit účast 1. divize v Pražském povstání a na základě zjištěných poznatků tak odpovědět na otázku, jak ovlivnila průběh povstání.

Autor práci rozdělil do šesti kapitol. První kapitola je pak zaměřena na problematiku sovětských dobrovolnických jednotek sloužících na straně Německa v průběhu let 1941–1944. Existenci těchto útvarů totiž autor považuje za jeden z předpokladů vzniku 1. divize. Záměrně se ale nezabývá kozáckými jednotkami a nacionalistickými útvary, jako byla například Ukrajinská povstalecká armáda, neboť daná uskupení se nikdy nestala součástí 1. divize či jiných útvarů ROA. Cílem uvedené kapitoly je vysvětlit okolnosti, za nichž byly dobrovolnické jednotky zformovány, a

poukázat na faktory, jež ovlivňovaly jejich činnost. V samostatných podkapitolách autor následně věnuje pozornost jednotlivým útvarům, které byly později zařazeny do 1. divize. S ohledem na dostupnost a povahu pramenů se však zaměřuje jen na tzv. Ruskou osvobozenickou lidovou armádu (označovanou také jako RONA či Kaminského brigáda) a 30. granátnickou divizi SS. Autor se přitom podrobněji věnuje vzniku a bojové činnosti první z těchto dvou jednotek. Pokládá totiž za důležitou skutečnost, že RONA byla zformována na popud Sovětů. Ve druhé kapitole se autor zabývá činností Vlasova poté, co upadl do německého zajetí, a působením Ruského osvobozenického hnutí (někdy také označovaného jako Osvobozenické hnutí národů Ruska) do vyhlášení Manifestu KONR – tedy politickými předpoklady vzniku 1. divize. Snaží se zde nejprve interpretovat příčiny toho, proč se Vlasov po svém zajetí v roce 1942 rozhodl vést toto opoziční hnutí proti Stalinovi. Z tohoto důvodu tudíž připomíná i Vlasovův předchozí život. Tato kapitola si dále klade za cíl představit činnost Ruského osvobozenického hnutí a osvětlit jeho možnosti. Časový rámec dané kapitoly je pak ohraničen roky 1920 a 1944. Ve třetí kapitole se autor soustředí na proces formování 1. divize vymezený obdobím od listopadu 1944 do února následujícího roku. Cílem této kapitoly je popsat organizační strukturu divize a přiblížit ji jako vojenský celek. Autor proto zohledňuje i problémy, s nimiž se důstojníci 1. divize a přidělený štáb styčných německých důstojníků během tohoto procesu potýkali.

V následující kapitole pak analyzuje bojové nasazení 1. divize na východní frontě dne 13. dubna 1945, kdy část jejích jednotek podnikla neúspěšný útok proti sovětskému předmostí u Erlenhofu jižně od Frankfurtu nad Odrou. V další kapitole věnované účasti 1. divize v Pražském povstání autor vysvětluje příčiny vojenského zásahu tohoto uskupení na straně povstalců, popisuje bojovou činnost jednotlivých divizních útvarů v oblasti Prahy a současně i reflektuje vztahy mezi 1. divizí a politickým orgánem povstání Českou národní radou (ČNR). Odmítavý postoj ČNR k vojenskému angažmá jednotek 1. divize v Praze totiž znesnadňoval další spolupráci mezi velením 1. divize a vojenským vedením povstání Vojenským velitelstvím Velké Prahy „Bartoš“ a výrazně přispěl k tomu, že většina 1. divize z Prahy předčasně ustoupila. V šesté kapitole se poté autor zabývá přesunem daného uskupení k demarkační linii, okolnostmi jeho zániku a poválečnými osudy příslušníků 1. divize, jež dosud představují jedno z bílých míst ruské historiografie. Autor proto jen nastiňuje osudy vojáků a důstojníků, již byli po skončení války deportováni do SSSR, a podobně postupuje i v případě těch, kteří strávili zbytek života v emigraci.

Při zpracování práce byla zejména využita česká, německá a ruská odborná literatura. Z česky psaných děl je nutné zmínit knihu Stanislava Auského *Vojstva generála Vlasova v Čechách: kniha o nepochopení a zradě*. Auský, který během Pražského povstání působil jako tlumočnick u 2. pěšího pluku 1. divize, se totiž ve své práci jako jeden z mála autorů snažil obsáhnout celou historii daného útvaru. Za významné lze rovněž považovat i dílo Pavla Žáčka *Prahou pod pancířem vlasovců*, ve kterém se autor na základě české a zahraniční literatury a archivních dokumentů snaží detailně popsat jednotlivé vojenské akce 1. divize v oblasti Prahy a přilehlém okolí. Účasti jednotek KONR v květnovém povstání se dále zabývá i Stanislav Kokoška v monografii *Praha v květnu 1945: historie jednoho povstání*. Oproti Žáčkovi však věnuje méně pozornosti bojovým operacím v Praze a soustředí se naopak i na předchozí boje na Odře, příčiny účasti v povstání a následného ústupu 1. divize z Prahy. Největším přínosem této práce je ovšem podrobný popis vývoje vztahů mezi ČNR a vlasovci. Mezi české autory, kteří se zaměřují na historii 1. divize patří i Karel Richter, jenž napsal knihu *Osudový omyl generála Vlasova*. K uvedenému dílu autor přihlédl navzdory tomu, že se jedná o literaturu faktu, neboť Richter zde blíže seznamuje s osobností generála Vlasova a interpretuje činnost Ruského osvobozeneckého hnutí.

Z prací zahraničních autorů autor využil monografii Joachima Hoffmanna *Die Geschichte der Wlassow-Armee*. Jedná se totiž o dílo vycházející hojně z pramenů uložených ve Spolkovém archivu – Vojenském archivu ve Freiburgu. Pro badatele studující historii 1. divize a ostatních jednotek ROA jsou ale nesporně přínosné i práce Kirilla Michajloviče Aleksandrova, jež podrobně popisují formování divize a analyzují její bojové operace. Konkrétně lze pak uvést knihu *Armija generala Vlasova 1944–1945*, ve které se autor rovněž zabývá zánikem jednotky. Kromě zmíněného díla a dalších monografií tematicky zaměřených na historii Ozbrojených sil KONR však publikoval i práci *Oficerskij korpus armii general-lejtenanta A. A. Vlasova 1944–1945: biografičeskij spravočnik* – tedy soubor biografii jednotlivých důstojníků KONR včetně 1. divize. Z dalších cizojazyčných prací stojí za zmínku i dílo Ekatěřiny Andrejevy *General Vlasov i ruskoje osvoboditel'noje dviženije*. Andrejeva totiž objasňuje důvody Vlasovova rozhodnutí vystupovat proti sovětskému režimu a podává ucelený pohled na problematiku Ruského osvobozeneckého hnutí. Na základě poznatků z této knihy mohl proto autor posoudit i fakta uváděná Richterem. Nelze ovšem opomenout ani monografii Aleksandra Vasil'jeviče Okorokova *Antisovetskije vojskije formirovanija v gody Vtoroj mirovoj vojny* a knihu Dmitrije Aleksandroviče Žukova a Ivana Ivanoviče Kovtuna *Russkije*

esesovcy. Zejména druhá z těchto prací pak badateli umožňuje, aby lépe uchopil problematiku Kaminského brigády. Autor však současně přihlédl i k informacím získaným během rozhovoru s pamětníkem, materiálům z Vojenského ústředního archivu – Vojenského historického archivu v Praze a vydaným pramenům.

1 Sovětské jednotky na straně Německa

V prvních týdnech války zajaly německé jednotky velké množství příslušníků Rudé armády a obyvatelstvo západních částí Sovětského svazu vítalo nepřátelské útvary jako osvoboditele, neboť dosud nevědělo o tom, že je nacistickými ideology považováno za méněcenné. Současně ale narůstaly německé ztráty a v týlu německých armád začínaly působit partyzánské oddíly.¹ Z výše uvedených důvodů „bylo tudíž německým velitelům týlových oblastí již koncem července 1941 povoleno formovat ve spolupráci s náčelníky SS a policie pomocné ochranné oddíly z propuštěných zajatců“.²

Organizování těchto útvarů pak formálně schválil i náčelník štábu Vrchního velení Wehrmachtu maršál Wilhelm Keitel, jenž ve svém rozkaze z 16. září 1941 uvedl, že „německé politické směrnice nesmějí ovlivňovat činnost vojenských okupačních správ na obsazených územích SSSR“.³ Do konce roku 1941 proto vznikly první svazky tzv. ozbrojených dobrovolníků – rudoarmějců, kteří se stali vojáky wehrmachtu a nově zajišťovali ochranu mostů, silnic a železničních stanic místo německých útvarů, jež se přesouvaly na frontu.⁴

Kromě sovětských občanů v bojových jednotkách sloužili na německé straně i tzv. dobrovolní pomocníci, které velitelé wehrmachtu zařazovali přímo do německých jednotek, v nichž působili jako řidiči nebo pomocné síly.⁵

Zejména bojové útvary se ovšem potýkaly s nízkou morálkou vojáků. Příčinou toho byla mimo chybějícího systému velení i skutečnost, že do nich byli často zařazováni i násilím odvedení místní obyvatelé či zajatci, již nechtěli strádat v německých táborech a službu v dobrovolnické jednotce chápali jen jako příležitost k přechodu na stranu partyzánů. Mnohé formace navíc stály mimo dosah německého vedení, což přimělo Hitlera k tomu, aby 24. března 1942 zakázal organizování nových svazků.⁶ Dané nařízení však téměř pozbývalo platnosti, neboť v průběhu následujících měsíců vznikaly další ozbrojené útvary jako tzv. východní prapory, východní pluky či policejní jednotky a někteří z německých důstojníků usilovali o vytvoření jednotek na úrovni brigády či divize.

¹ TEJCHMAN, Miroslav, *Ve službách Třetí říše: Hitlerovy zahraniční jednotky*, Praha 1999, s. 123, 128.

² OKOROKOV, Aleksandr Vasil'jevič, *Antisovetskije vojskije formirovanija v gody Vtoroj mirovoj vojny*, Moskva 2000, s. 35.

³ Tamtéž, s. 36.

⁴ Tamtéž, s. 38; ČUJEV, Sergej, *Vlasovcy – pasynki Tret'jeho Rejcha*, Moskva 2006, s. 17; FRÖHLICH, Sergej, *General Wlassow: Russen und Deutsche zwischen Hitler und Stalin*, Köln 1987, s. 60.

⁵ TEJCHMAN, s. 129, 172.

⁶ OKOROKOV, s. 38–39, 42–43.

Existenci nově zformovaných jednotek ovšem i nadále ohrožovaly dezerte vojáků a některé z nich se tak posléze rozpadly.⁷ Ani bojeschopné a spolehlivé jednotky ale nepůsobily v zázemí východní fronty až do konce války. Hitler totiž krátce po neúspěchu německé ofenzivy u Kurska nařídil jejich přesun na Balkán, do Itálie a Francie. Výjimku pak představovaly policejní útvary, jež zůstaly rozmístěny na okupovaných územích Sovětského svazu do roku 1944. Část z formací nasazených na nově otevřené západní frontě později také přešla do 1. divize.⁸

1.1 RONA

Ruskou osvobozenou lidovou armádu založil Konstantin Voskobojnikov v Lokotské oblasti na podzim 1941. V té době představovala oddíl národní milice, jehož cílem byla ochrana vesnic před útoky partyzánů, kteří se ukryvali v okolních lesích. Vznik těchto jednotek domobrany pak souvisel s převážně odmítavým postojem místních obyvatel ke komunistickému režimu.⁹ Mnozí z nich byli totiž kulaci, usilující o získání vlastní půdy, a bezprostředně po odchodu sovětské samosprávy v září 1941 si ji začali rozdělovat. Tyto snahy podnítily sovětskou tajnou policii NKVD k represím vůči obyvatelstvu formou partyzánských přepadů.¹⁰

Dané situace využili posléze Němci, kteří už 16. října 1941 schválili zvýšení počtu mužů zmíněného oddílu z dosavadních 18 na 200. Již v průběhu února 1942 se však jednotka díky částečné mobilizaci zvětšila na více než 1200 mužů. Nový starosta Lokote Bronislav Kaminský, jenž nábor dalších příslušníků provedl s německým souhlasem,¹¹ tak reagoval na stále častější útoky partyzánů a Voskobojnikovu smrt při jednom z nich. V témže roce také Kaminský požádal německé velení, aby v zajateckých táborech vybralo 30 důstojníků Rudé armády, již by nahradili nezkušené stávající velitele. Nedostatečně zkušené důstojníci ovšem nepředstavovali jediný problém, s nímž se jednotka potýkala, neboť v ní sloužili i agenti NKVD, jejichž záměrem bylo přimět co nejvíce řadových

⁷ ČUJEV, s. 30, 44; ŽUKOV, Dmitrij Aleksandrovič, KOVTUN, Ivan Ivanovič, *Russkije esesovcy*, Moskva 2010, s. 103; AUSKÝ, Stanislav, *Dobrovolníci a druhá světová válka: --ustašovci, vlasovci, banderovci, legionáři, židovské legie--*, Praha 2007, s. 214–217; OKOROKOV, s. 79–80.

⁸ TEJCHMAN, s. 134, 136, 155; ČUJEV, s. 30–31, 34, 36–37.

⁹ AUSKÝ, s. 209; DROBJAZKO, Sergej Igorevič, *Lokotskij avtonomnyj okrug i Russkaja Osvoboditelnaja Narodnaja Armija*. In: *Materialy po istorii Russkogo osvoboditelnogo dviženija*. Stati, dokumenty, vospominanja, Moskva 1998, s. 170.

¹⁰ ČUJEV, s. 91.

¹¹ ŽUKOV, KOVTUN, s. 267, 275–276.

vojáků k přechodu na sovětskou stranu.¹² Navzdory této skutečnosti se však početní stavy Ruské osvobozené lidové armády do konce roku 1942 zvýšily na téměř 10 000 příslušníků, jelikož Kaminský mohl ztráty zapříčiněné dezercemi snadno dorovnat novými odvody.¹³

Pokud jde o samotné bojové nasazení tohoto vojenského uskupení, po většinu roku 1942 se RONA snažila čelit výpadům partyzánů, aby posléze zahájila odvetné akce, které probíhaly se střídavými úspěchy a neúspěchy. V následujícím roce pak dosáhla vítězství v protipartyzánské operaci *Cikánský baron* provedené v rámci příprav k německému útoku u Kurska. Vojáci Kaminského brigády tehdy spolu s dalšími dobrovolnickými jednotkami zajali více než 1500 partyzánů z celkového počtu 6000, jež působili v Brjanské oblasti.¹⁴

Po zastavení německého postupu a zahájení sovětské protiofenzivy v létě 1943 se však postavení a situace uvnitř daného útvaru začaly zhoršovat. RONA byla totiž přesunuta do Běloruska, kde působily početné partyzánské oddíly podporované i tamním obyvatelstvem, což vedlo k úpadku morálky a zvýšenému počtu dezercí.¹⁵ Na druhé straně ovšem příslušníci Ruské osvobozené lidové armády zabránili partyzánům, aby dobyli strategicky významné město Lepel, a až do zahájení sovětské letní ofenzivy v červnu 1944 se snažili zabezpečit německý tyl. Zároveň lze však konstatovat, že brigáda by jako vojenská jednotka patrně zanikla již po ústupu z Lokote, nebýt Kaminského autority u jeho podřízených.¹⁶

K vnitřní destabilizaci RONA proto došlo teprve po zhroucení fronty skupiny armád Střed a vstupu Rudé armády na území Polska. Rozpadu celého uskupení se zjevně snažilo zabránit německé velení, které nařídilo jeho transformaci na útočnou brigádu SS a následnou reorganizaci. Podle rozkazů měli také všichni vojáci a důstojníci absolvovat výcvik. Ještě dříve než se útočná brigáda SS RONA stala bojeschopným útvarem, však padlo rozhodnutí nasadit jeden z jejích pluků proti polské Zemské armádě, jež povstala ve Varšavě 5. srpna 1944.¹⁷

Účast Kaminského jednotky na potlačení Varšavského povstání následně přiměla i vedoucí představitele SS, aby změnili své dosavadní plány, neboť ruští dobrovolníci se

¹² ČUJEV, s. 95, 102–103.

¹³ DROBJAZKO, s. 188–189.

¹⁴ ŽUKOV, KOVTUN, s. 275–291, 298–300.

¹⁵ MÜLLER, Rolf-Dieter, *An der Seite der Wehrmacht: Hitlers ausländische Helfer beim „Kreuzzug gegen den Bolschewismus“, 1941–1945*, Frankfurt am Main 2010, s. 213.

¹⁶ DROBJAZKO, s. 200–201, 205.

¹⁷ AUSKÝ, s. 213; ŽÁČEK, Pavel, *Prahou pod pancířem vlasovců*, Praha 2014, s. 15.

zde dopouštěli násilností v míře, kterou nešlo akceptovat. Jednotka byla tudíž na rozkaz německého velení rozpuštěna a vojáci zařazeni do ostatních dobrovolnických útvarů. Sám Kaminský pak stanul před soudem SS, jenž ho odsoudil k trestu smrti zastřelením.¹⁸

1.2 30. granátnická divize SS

Formování tohoto útvaru začalo na počátku srpna 1944, kdy byla tzv. brigáda pomocné policie Siegling na základě Himmlerova rozkazu zařazena mezi jednotky SS. Himmler se tak rozhodl proto, neboť běloruské a ukrajinské policejní útvary výše zmíněné brigády pod velením Hanse Sieglinga dosáhly úspěchů v boji proti partyzánům. Nově vzniklá jednotka disponovala několika dělostřeleckými bateriemi a čítala cca 11 600 mužů. Mezi jejími příslušníky však současně narůstal počet dezercí, na což německé velení reagovalo tím,¹⁹ že již v polovině srpna nařídilo přesun útvaru do Francie, aniž by vojáci prodělali plánovaný výcvik a obdrželi nové vybavení. Divize se poté zúčastnila střetnutí s francouzským hnutím odporu, jehož členové věděli, kdo proti nim bojuje, a proto na sovětské dobrovolníky opakovaně útočili. Tato skutečnost pak zapříčinila demoralizaci mnoha vojáků, kteří už nechtěli bojovat na straně Německa. Na druhé straně Sieglingova jednotka dokázala zpomalit postup 1. francouzské armády a amerických oddílů, s nimiž svedla v říjnu a listopadu 1944 těžké boje v oblasti Colmaru a na Rýně.²⁰ Kvůli vysokým ztrátám, jež 30. divize utrpěla během tohoto frontového nasazení, se německé velení poté rozhodlo útvar stáhnout a nechat rozpustit. V prosinci téhož roku se zbylých 4400 vojáků přesunulo do Německa, kde byla část z nich přiřazena k 1. divizi.²¹

¹⁸ MÜLLER, s. 213.

¹⁹ ŽUKOV, KOVTUN, s. 380–381, 383.

²⁰ ROMANKO, Oleg, *Sovetskij legion Gitlera: graždane SSSR v rjadach vermachta i SS*, Moskva 2006, s. 287–290.

²¹ ŽUKOV, KOVTUN, s. 383.

2 Osoba sovětského generála Vlasova v německém zajetí a další okolnosti vzniku Komitétu

2.1 Andrej Andrejevič Vlasov

Vlasovova vojenská kariéra začala na jaře 1920, kdy byl jako devatenáctiletý student agronomie povolán do Rudé armády. Již tehdy projevil schopnost velet ostatním vojákům, protože ještě v témže roce absolvoval čtyřměsíční kurz v důstojnické škole a do konce ruské občanské války v roce 1922 stihl velet četě a zastupovat velitele roty. Nejspíše z těchto důvodů se proto rozhodl zůstat v činné službě i po jejím skončení.²² Mohl tak stoupat dále ve vojenském žebříčku a o šest let později se po absolvování důstojnického kursu stal velitelem praporu. Na druhé straně ale Vlasovovu kariéru ohrožoval jeho původ, neboť pocházel z rodiny rolníka a bývalého poddůstojníka carské armády.²³

Za významný mezník v jeho životě lze označit rok 1930, kdy vstoupil do Všesvazové komunistické strany (bolševiků). Jako její člen mohl přednášet na Leningradské důstojnické škole o taktice a v roce 1938 odjet do Číny se skupinou vojenských poradců, kteří měli pomáhat generálu Čankajškovi v boji proti Japoncům.²⁴ Díky účasti v této misi zůstal Vlasov ušetřen čistek v Rudé armádě, a nic nebránilo tomu, aby byl po svém návratu o rok později dosazen na post velitele 99. střelecké divize – tj. jedné z nejméně disciplinovaných jednotek Kyjevského vojenského okruhu. Plukovník Vlasov, který velel špatně vycvičenému útvaru již před svým působením v Číně, z výše uvedené divize vytvořil takřka vzorové uskupení. Následovalo povýšení na generálmajora a vyšly oslavné příspěvky v sovětských denících *Krasnaja zvezda* a *Pravda*.²⁵

Na vrcholu kariéry v Rudé armádě se však tento sovětský generál ocitl až v roce 1941, kdy řídil obranu Kyjeva a po jeho pádu úspěšně vyvedl část svých vojáků z obklíčení. Vlasov se tehdy osvědčil jako velitel a Stalin jej tudíž jmenoval velitelem 20. armády, která se podílela na obraně Moskvy a posléze přešla společně s dalšími sovětskými armádami do protiútoků.²⁶

²² V odborné literatuře se někdy uvádí, že Vlasova povolali do armády již v roce 1919, viz ANDREJEVA, Ekaterina, *General Vlasov i ruského osvoboditel'noje dviženije*, London 1990, s. 35. S tím však nesouhlasí ruský historik Aleksandrov, který vychází i z dokumentů uložených v Centrálním archivu Ministerstva obrany Ruské federace. In: ALEKSANDROV, Kirill Michajlovič, *Oficerskij korpus armii general-lejtenanta A. A. Vlasova 1944–1945: biogafičeskij spravočnik*, Moskva 2009, s. 254.

²³ FRÖHLICH, s. 23, 25; RICHTER, Karel, *Osudový omyl generála Vlasova*, Praha 2010, s. 124.

²⁴ ANDREJEVA, s. 36.

²⁵ FRÖHLICH, s. 27; RICHTER, s. 124, 130–131, 133.

²⁶ KROMIADI, Konstantin, „Za zemlju, za volju!“: *vospominanija soratnika generala Vlasova*, Moskva

Dosažené úspěchy nicméně zjevně přiměly Stalina, aby ho v březnu 1942 ustanovil zástupcem velitele Volchovského frontu – tedy skupiny armád, jejímž úkolem bylo prolomit německé linie u Leningradu útokem z jihu. Daný rozkaz se sice podařilo částečně splnit 2. útočné armádě, ale dostala se do obklíčení v německém týlu uprostřed močálů.²⁷ Zvrátit tuto nepříznivou situaci se však nepodařilo ani Vlasovovi, který následně převzal velení 2. útočné armády. Stalin totiž dlouho odmítal vydat rozkaz k ústupu či vyprošťovacímu útoku. Vlasovova armáda tak do druhé poloviny června přišla o desítky tisíc mužů a postupně ztrácela bojeschopnost.²⁸ Z uvedených příčin proto selhal i závěrečný pokus o průlom a Vlasovovi nezbývalo než přikázat vojákům, aby se v malých skupinách pokusili probít z obklíčení.

On sám se posléze snažil uniknout a nejspíše i skrýt pod cizím jménem, neboť se obával vojenského tribunálu v důsledku porážky.²⁹ Uniknout z obklíčení se mu však nepodařilo, protože 12. července téhož roku byl na základě udání starosty osady Tuhoveči zajat Němci. Podle Stalina se tím dopustil zrady. K rozhodnutí vystoupit proti sovětskému režimu dospěl zjevně až v zajateckém táboře, jelikož si uvědomoval, že tak ještě více ohrozí svou rodinu.³⁰ Vlasovovo jednání pak velmi ovlivnili kapitán Wilfried Strik-Strikfeldt z vrchního velitelství německé armády a zajatý plukovník Vladimir Iljič Bojarský. První z nich se totiž Vlasova opakovaně snažil přesvědčit, že německý generální štáb usiluje o změny v nacistické politice vůči SSSR a vytvoření vojenské opozice proti komunistickému režimu. Druhý připravoval memorandum, podle kterého „*měl sovětský režim padnout, jakmile se Němci stáhnou a přenechají boj armádě složené ze zajatců*“.³¹ Tyto okolnosti a zkušenosti z Volchovské fronty proto přispěly k tomu, že Vlasov podepsal leták vyzývající důstojníky Rudé armády a sovětskou inteligenci k boji proti Stalinovi.³²

2011, s. 136–137.

²⁷ ANDREJEVA, s. 39–44.

²⁸ STEENBERG, Sven, *Wlassow: Verräter oder Patriot*, Köln 1968, s. 29–30.

²⁹ ANDREJEVA, s. 44, 58.

³⁰ FRÖHLICH, s. 56; KVICINSKIJ, Julij Aleksandrovič, *General Vlasov: put' predatel'stva*, Moskva 1999, s. 14, 16, 18–22.

³¹ RICHTER, s. 147.

³² ANDREJEVA, s. 68.

2.2 Činnost Ruského osvobozenického hnutí

Nedlouho po podpisu výše uvedeného letáku se vedoucí třetího oddělení Vrchního velitelství pozemního vojska nadporučík Alexis von Roenne a velitel oddělení Abwehru Cizí armády-Východ Reinhard Gehlen rozhodli přesunout Vlasova do berlínského oddělení propagandy. Vlasov se tak měl seznámit se zajatými sovětskými generály Vasilijem Fedorovičem Malyškinem a Fedorem Ivanovičem Truchinem a starými ruskými emigranty – tedy odpůrci komunistického režimu.³³ Tento záměr ostatně souvisel i s plánem některých důstojníků Wehrmachtu na vytvoření ROA a ruské vlády, jež by otevřeně vystupovala proti Stalinovi. Důstojníci z výše uvedených oddělení se totiž domnívali, že Vlasov by mohl vojenskou a politickou opozici vůči Stalinovi vést.³⁴

Tyto předpoklady se následně ukázaly jako správné, neboť Vlasov sepsal na konci prosince 1942 společně s Malyškinem tzv. Smolenskou výzvu Ruského komitétu – tj. politický program nově vzniklého Ruského osvobozenického hnutí tehdy označovaného jako Ruský komitét a výzvu sovětskému obyvatelstvu a příslušníkům Rudé armády, aby bojovali proti Stalinovu režimu.³⁵ Samotný dokument, který byl šířen v lednu 1943 prostřednictvím letáků shazovaných z letadel, pak občanům SSSR zaručoval svobodu slova, zrušení kolchozů a nucených prací v případě svržení komunistické vlády.³⁶

Podobné přísliby ovšem zjevně neměly takový účinek, jaký by měly v počátečních měsících války, jelikož v důsledku německých porážek mohli partyzáni pomocí vlastních letáků snáze šířit informaci, že jde o podvrh. Z tohoto důvodu proto velení skupin armád Střed a Sever požadovalo, aby Vlasov vystoupil před místním obyvatelstvem. Signatář Smolenské výzvy tak navštívil Smolensk, Mogilev, Rigu či Pskov a hovořil zde o cílech Ruského osvobozenického hnutí, třebaže sám pochyboval o jejich dosažení, neboť do značné míry záviselo na postoji vládnoucích elit nacistického Německa.³⁷

Na jaře 1943 bylo však pro Vlasova a ostatní členy Ruského osvobozenického hnutí patrně nejdůležitější přimět co nejvíce sovětských občanů ke vstupu do ROA – tj. ozbrojených složek hnutí, jež v té době formálně neexistovaly. Gehlen tudíž naplánoval

³³ RICHTER, s. 136, 150–151.

³⁴ SCHRÖDER, Matthias, *Deutschbaltische SS-Führer und Andrej Vlasov: 1942–1945*; „Russland kann nur von Russen besiegt werden“; Erhard Kroeger, Friedrich Buchardt und die „Russische Befreiungsarmee“, Paderborn, München 2001, s. 137–138.

³⁵ FRÖHLICH, s. 81, 392–394.

³⁶ STRIK-STRIKFELDT, Wilfried, *Protiv Stalina i Gitera: general Vlasov i Ruskoje Osvoboditel'noje Dviženije*, Frankfurt am Main 1981, s. 168–169.

³⁷ RICHTER, s. 163–169, 178–179, 182.

tzv. *Silberstreif* – tedy kampaň zaměřenou na vojáky Rudé armády s cílem přesvědčit je na základě nových letáků,³⁸ aby se dobrovolně nechávali zajmout Němci a poté se stali příslušníky ROA. V období od května do července se proto celkový počet přeběhlíků na německou stranu zvýšil na více než 6000 oproti obvyklým 2000.³⁹ Dané číslo ovšem nejspíše neodpovídalo původním předpokladům, neboť dle Richtera mělo být letáků připraveno několik milionů.⁴⁰

Větší význam celé akci tak nakonec zřejmě přisuzovala sovětská strana, která ji stejně jako Vlasovovy cesty po okupovaných městech SSSR považovala za předzvěst změn v nacistické politice k národům Sovětského svazu. Z tohoto důvodu Sověti dokonce plánovali zlikvidovat Vlasova a rozložit celé hnutí.⁴¹ Jednotlivé pokusy o atentát ale skončily neúspěšně a nepodařilo se ani infiltrovat Ruské osvobozené hnutí. Pro sovětskou stranu tak bylo zjevně důležité, že Hitler 8. června 1943 na konferenci v Berghofu zakázal formování ROA a jakoukoliv Vlasovovu politickou činnost – touto direktivou tak padla možnost rychlého vytvoření silné opozice vůči Stalinovu režimu a Vlasov se oficiálně stal pouze nástrojem německé propagandy.⁴²

Pokud jde o samotné členy Ruského osvobozené hnutí, ti byli přinuceni zvažovat své další možnosti a jednat tak, aby nevyloučili žádnou z nich. Snažili se tudíž navázat kontakt s protikomunistickou Vládou národního spasení Srbska či vedoucím propagandy Zbraní SS Gunterem d' Alquenem, který byl v úzkém kontaktu s Himmlerem, a současně uvažovali o jednání se Spojenci.⁴³

Navzdory nejisté budoucnosti Ruského osvobozené hnutí ve druhé polovině roku 1943 však nelze konstatovat, že veškeré jeho úsilí v uvedeném roce bylo marné. I přes Hitlerův zákaz z 8. června totiž v Dabendorfu⁴⁴ – nově zřízeném centru Ruského osvobozené hnutí nedaleko Berlína – probíhala pod záštitou německých propagandistických kurzů politická školení, během kterých se vybraní příslušníci dobrovolnických útvarů či sovětských zajatců připravovali na službu v Ruském osvobozené hnutí.⁴⁵ Tímto způsobem se tak jeho řady v průběhu roku 1943 rozšířily

³⁸ STRIK-STRIKFELDT, s. 218–220.

³⁹ DROBJAZKO, *Pod znaměnamy vraga: antisovetskije formirovanija v sostave germanskich vooružennyh sil 1941–1945*, Moskva 2004, s. 113–114.

⁴⁰ RICHTER, s. 196.

⁴¹ ANDREJEVA, s. 80.

⁴² Tamtéž, s. 171; DROBJAZKO, *Pod znaměnamy vraga*, s. 114; FRÖHLICH, s. 88; HOFFMANN, Joachim, *Die Geschichte der Wlassow-Armee*, Freiburg 1984, s. 349; NEULEN, Hans Werner, *An deutscher Seite: Internationale Freiwillige von Wehrmacht und Waffen-SS*, München 1985, s. 343.

⁴³ ALEKSANDROV, s. 272–274.

⁴⁴ FRÖHLICH, s. 88.

⁴⁵ ALEKSANDROV, *Russkije soldaty Vermachta: geroi ili predateli*, Moskva 2005, s. 142, 144–145.

o několik tisíc členů. Dalšímu rozvoji hnutí ale bránil fakt, že nemělo být dle nejvyšších představitelů nacistického Německa spojováno se jménem Vlasova, neboť mnozí dobrovolníci zjevně odmítli vstoupit do ROA, pokud ji nebude velet Vlasov.⁴⁶

Pro následný vývoj bylo tudíž podstatné, že důstojníci z hlavního úřadu SS usilovali již od konce roku 1943 o vytvoření východoevropské armády a zástupci Ruského osvobozenického hnutí navázali kontakt s Alquenem. Ten si byl totiž vědom Vlasovovy autority v samotném hnutí a naléhal proto na Himmlera, aby velitelem ROA jmenoval Vlasova, protože nikdo jiný nepřipadá v úvahu.⁴⁷ Říšský vůdce SS s touto možností nakonec souhlasil zjevně i kvůli vojenské situaci Německa, a tak 16. září 1944 během společného jednání s Vlasovem povolil vytvoření KONR, vydání jeho Manifestu zformování prvních dvou divizí a rozhodl o podřízení dobrovolnických útvarů Vlasovovi. Následovalo proto vyhlášení již zmíněného Komitétu a ustanovení Ozbrojených sil Komitétu ve Španělském sále Pražského hradu dne 14. listopadu 1944.⁴⁸

Co se týče samotného programu Komitétu, během proklamace manifestu bylo přislíbeno svržení Stalinovy tyranie, obnovení soukromého vlastnictví či nastolení základních politických práv. S ohledem na válečný vývoj však uvedené prohlášení ztrácelo význam, jelikož primárním úkolem Komitétu bylo dosáhnout garance ochrany ze strany Spojenců.⁴⁹

⁴⁶ RICHTER, s. 253, 260, 264.

⁴⁷ SCHRÖDER, s. 157–160.

⁴⁸ ANDREJEVA, s. 90–91; OKOROKOV, s. 116–117.

⁴⁹ Tamtéž, s. 97; NEULEN, s. 348.

3 Formování 1. divize

Krátce před vyhlášením Manifestu KONR se začala ve württemberském Münsingenu pod velením plukovníka Sergeje Kuzmiče Buňačenka formovat 1. divize.⁵⁰ Jednotka byla s výjimkou štábu organizována po vzoru německých pěších divizí a na vzniku jednotlivých útvarů se kromě Buňačenka, náčelníka divizního štábu plukovníka Nikolaje Petroviče Nikolajeva a dalších důstojníků KONR podílel i štáb styčných důstojníků Wehrmachtu. Tito důstojníci, jimž velel plukovník Heinz Danko Herre, obvykle pomáhali přiděleným důstojníkům sovětské národnosti řešit organizační záležitosti. Sám Herre pak dohlížel na dodávky zbraní a výcvik vojáků.⁵¹ Vojenskou přípravu tak zjevně řídili němečtí důstojníci, jak uvádí i bývalý příslušník 1. divize Sigismund Diczbališ ve svých vzpomínkách.⁵²

Intenzivnější bojovou přípravu 1. divize však zpočátku znemožňoval nedostatek výzbroje a výstroje, který byl zapříčiněn nejen leteckými útoky Spojenců na německé vojenské konvoje ale i neochotou místních vojenských úřadů podporovat nové spojence. Mnozí němečtí velitelé totiž *Rusům* nedůvěřovali.⁵³ Výše zmíněné materiální nedostatky se dle bývalého velitele 2. pěšího pluku 1. divize Vjačeslava Pavloviče Artěmjeva obzvláště projevovaly u řadových vojáků, kterým často chyběla obuv, a museli tudíž zůstat v kasárnách, aniž by prodělávali bojovou přípravu.⁵⁴ Tyto obtíže byly postupně odstraněny díky urgencím velitele dobrovolnických útvarů generála Ernsta Köstringa.

Co se týče organizačního a národnostního složení celé jednotky, jádro divize představovali ukrajinští, běloruští a ruští příslušníci dobrovolnických jednotek⁵⁵. V průběhu listopadu a první poloviny prosince 1944 tak vojáci jednotlivých pěších útvarů a dělostřeleckých oddílů utvořili 1. a 3. pěší pluk pod velením plukovníků Andreje Dmitrijeviče Archipova a Georgije Petroviče Alexandrova a dělostřelecký pluk plukovníka Vasilije Trofimoviče Žukovského.⁵⁶ V témže období však byly do 1. divize kromě dobrovolníků zařazeny i „*tři až čtyři tisíce příslušníků RONA, kteří s sebou přivezli*

⁵⁰ Plukovník Buňačenko byl dříve důstojníkem Rudé armády a po svém zajetí sloužil u 721. východního praporu. In: DROBJAZKO, *Pod znaměny vrága*, s. 299; AUSKÝ, *Vojška generála Vlasova v Čechách: kniha o nepochopení a zradě*, Praha 1992, s. 64.

⁵¹ ČUJEV, s. 354–355; FRÖHLICH, s. 231, 401.

⁵² DICZBALIS, Sigismund, *Zrádci, nebo vlastenci?*, Libeznice 2015, s. 101–102.

⁵³ FRÖHLICH, s. 231; THORWALD, Jürgen, *Die Illusion: Rotarmisten gegen Stalin; die Tragödie der Wlassow-Armee*, München 1995, s. 420.

⁵⁴ ARTĚMJEV, Vjačeslav Pavlovič, *Pervaja divizija ROA. Matěrialy k istorii Osvoboditělnogo Dviženija Narodov Rossii (1941–1945)*, London, Ontario 1974, s. 35.

⁵⁵ AUSKÝ, *Vojška generála Vlasova v Čechách*, s. 65, 291; ČUJEV, s. 356.

⁵⁶ OKOROKOV, s. 139–145, 152–153; SMYSLOV, Oleg Sergejevič, *Kto osvobodil Pragu v 1945 g: zagadki Pražskogo vosstaniya*, Moskva 2014, s. 43–44, 46.

deset tanků T-34, a vytvořili 2. pěší pluk, jezdeckou eskadronu a tankovou rotu samostatného průzkumného oddílu“⁵⁷, jimž veleli major Artěmjev respektive kapitán Kostěnko.

Soužití těchto dvou odlišných skupin vojáků bylo značně problematické, neboť prvně uvedení mnohdy uráželi ty druhé kvůli jejich minulosti. Dalším sporům mezi nimi zabránil až Buňačenko,⁵⁸ který ve svém rozkaze z 5. prosince 1944 zdůraznil, že nelze považovat všechny bývalé příslušníky RONA za násilníky a vrahy. Velitel 1. divize taktéž poukázal na to, že i vojáci z Kaminského brigády jsou ruskými vojáky bojujícími za vlast a kromě toho mají všechny útvary 1. divize povinnost bojovat společně „za blaho Ruska a všech národů, jež ho následují, pod ruskými zástavami“.⁵⁹

V prosinci 1944 začali v Münsingenu působit i tzv. politrukové, jež s vojáky vedli politické debaty, a byl též zahájen intenzivní výcvik.⁶⁰ Během této bojové přípravy vojáci absolvovali taktická cvičení, střelby a učili se ovládat jednotlivé typy zbraní. V téže době začalo i formování náhradního polního praporu, zabezpečovacího pluku a náhradního tankového praporu, který se skládal z deseti stíhačů tanků Jagdpanzer Hetzer.⁶¹ Ještě do konce r. 1944 pak také kapitán Pavel Sergejevič Olchovik – bývalý příslušník letectva SSSR a spolupracovník Abwehru – zorganizoval divizní kontrarozvědku. Olchovikovi podřízení měli dohlížet na to, aby někteří z vojáků nepřešli na stranu nepřítele, a taktéž odhalovat sovětské agenty během plánovaného náboru zajatců do 1. divize.⁶²

Do jednotky měly být totiž zařazeny i 3000 dobrovolníků z řad zajatých ruských příslušníků Rudé armády.⁶³ O ruských zajatcích v 1. divizi ostatně hovořil i 1. adjutant štábu 1. divize podplukovník Ivan Fedosejevič Ruděnko při jednom z poválečných výslechů, kdy uvedl, že on sám dorazil do Münsingenu v prosinci 1944 společně s dalšími zajatci.⁶⁴ Nové skupiny zajatců pak přibyly do výcvikového tábora v lednu 1945 – tedy stejně jako příslušníci 30. granátnické divize SS. Kromě problémů spojených s nábořem

⁵⁷ ŽÁČEK, s. 16.

⁵⁸ OKOROKOV, s. 152, 155; ŽUKOV, KOVTUN, s. 327.

⁵⁹ ČUJEV, s. 358.

⁶⁰ ALEKSANDROV, *Armija generala Vlasova 1944–1945*, Moskva 2006, s. 100–101, 106.

⁶¹ OKOROKOV, s. 149–150, 154; THORWALD, s. 422; ŽÁČEK, s. 19.

⁶² ALEKSANDROV, *Armija general-lejtenanta A. A. Vlasova 1944–1945: materialy k istorii Vooružennyh Sil KONR*, Sankt-Peterburg 2004, s. 48; AUSKÝ, *Vojska generála Vlasova v Čechách*, s. 65.

⁶³ Pismo Arlta v vostočnoe otdelenie voennogo otdela D RSCHA ob organizacii nabora voennoplennyh v 1-ju diviziju ROA. 9 dekabrya 1944 g., ARTIZOV A. N. (ed.), *General Vlasov: istorija predatel'stva: v dvuch tomach. V trech knigach. Tom 1, Nacistskij projekt „Aktion Wlassow“* (dále jen GV T. 1), Moskva 2015, s. 799.

⁶⁴ Vypiska iz protokola doprosa I. F. Rudenko. 23 ijunja 1945 g., ARTIZOV A. N., CHRISTOFOROV V. S. (ed.), *General Vlasov: istorija predatel'stva: v dvuch tomach. V trech knigach. Tom 2, kniga 2, Iz sledstvennogo dela A. A. Vlasova* (dále jen GV T. 2, kn. 2), Moskva 2015, s. 46; ŽÁČEK, s. 103.

zajatců a pracovně nasazených – tj. neschopnosti vojenské služby u některých z nich – se velení divize potýkalo i s nezkušeností některých důstojníků s moderním způsobem vedení války a nedostatkem poddůstojníků v jednotlivých praporech.

Z tohoto důvodu byli tudíž vojáci, kteří během výcviku dosáhli lepších výsledků, později školeni v náhradním polním praporu na poddůstojníky⁶⁵ a nově příchozí vojáci či civilisté zařazováni do záložní brigády pod velením plukovníka Samuela Trofimoviče Kojdy a zřejmě i již zmíněného náhradního polního praporu. Stejně tak se podařilo vyřešit i nekvalifikovanost důstojníků, neboť v lednu 1945 začali být přeškoleni v nově vzniklé důstojnické škole v Münsingenu.⁶⁶

Pokud jde o další průběh formování 1. divize, v prvním měsíci roku 1945 „proběhly také praktické jízdy tanků T-34, stíhačů tanků“⁶⁷ a pravděpodobně i obrněných transportérů z nově utvořeného protitankového dělostřeleckého oddílu. Nejpozději v této době rovněž vznikly ženijní prapor a spojovací oddíl. Všechny jednotky 1. divize pak ukončily výcvik během února.⁶⁸ Organizování 1. divize bylo formálně zakončeno 16. února slavnostní přehlídkou všech jednotek před Buňačenkem – nedávno povýšeným do hodnosti generálmajora, vedoucími představiteli Ozbrojených sil KONR a Köstringem a složením přísahy vojáků a důstojníků.⁶⁹ V přísaze se všichni příslušníci 1. divize zavázali „k boji proti bolševismu a k věrnosti německému spojenci“.⁷⁰

Jednotlivé divizní útvary čítající tehdy 17 000 mužů pak zůstaly v Münsingenu až do počátku března 1945, kdy Herre obdržel od Himmlera rozkaz k přesunu jednotky do prostoru německé skupiny armád Visla a ještě tentýž den 2. března 1945 o tom informoval Buňačenka.⁷¹ Je nutné ovšem podotknout, že odchodu vlasovců z Münsingenu předcházela konflikt mezi velitelem 1. divize a Herrem. Buňačenko totiž odmítl splnit daný příkaz, neboť 1. divize dle jeho slov podléhala jen Vlasovovi. Situaci tak uklidnil až Vlasov, který přijel do Münsingenu 5. března 1945 a potvrdil již zmíněný rozkaz.⁷²

⁶⁵ AUSKÝ, *Vojska generála Vlasova v Čechách*, s. 72–73; HOFFMANN, s. 65; ŽUKOV, KOVTUN, s. 383.

⁶⁶ Záložní brigáda představovala samostatný útvar v rámci Ozbrojených sil KONR. In: Tamtéž, s. 75; Vypiska iz protokola doprosa I. F. Rudenko. 23. června 1945 g., GV T. 2, kn. 2, s. 46.

⁶⁷ ŽÁČEK, s. 17.

⁶⁸ Tamtéž, s. 17, 19; OKOROKOV, s. 149.

⁶⁹ RICHTER, s. 330–331.

⁷⁰ Tamtéž, s. 330.

⁷¹ HOFFMANN, s. 174–175; Protokol doprosa S. K. Bunjačenka. 16. mája 1945 g., ARTIZOV A. N., CHRISTOFOROV V. S. (ed.), *General Vlasov: istorija predatel'stva: v dvuch tomach. V trech knigach. Tom 2, kniga 1, Iz sledstvennogo dela A. A. Vlasova* (dále jen GV T. 2, kn. 1), Moskva 2015, s. 158.

⁷² THORWALD, s. 436.

4 Nasazení 1. divize na východní frontě

Následující den proto vlasovci opustili výcvikový tábor a směřovali k Odře, kam dorazili 26. března. V průběhu tohoto přesunu se k nim přidávali další sovětští občané pracovní nasazení v Německu a zajatci, díky čemuž mohl být v každém pluku dodatečně zformován 3. prapor.⁷³ Kromě těchto dobrovolníků však u 1. divize nově sloužili i vojáci z 1604. pluku 599. ruské brigády, kteří byli převeleni z Dánska na Oderskou frontu, a v dubnu zařazeni do 1. divize, v níž utvořili 4. pěší pluk pod velením plukovníka Igora Konstantinoviče Sacharova. Celkově tudíž 1. divize čítala asi 20 000 mužů.⁷⁴

Z hlediska příprav k boji proti sovětským jednotkám lze konstatovat, že během první dubnové dekády se 1. divize rozmístila a zakopala v lesích západně od Möbiskruge a 6. respektive 9. dubna provedly skupiny vojáků z průzkumného oddílu výpad na Sověty obsazený východní břeh Odry. Tato výzvědná činnost však nebyla pro 1. divizi přínosem, neboť se podařilo zajmout a vyslechnout pouze jednoho vojáka,⁷⁵ což bylo v konečném důsledku jednou z příčin pozdějšího neúspěšného boje 1. divize proti Rudé armádě na Oderské frontě.

Buňačenkovi totiž 8. dubna velení 9. německé armády nařídilo, aby 1. divize v rámci operace tzv. *Unternehmen Aprilwetter* zaútočila 13. dubna ze severu i jihu podél Odry proti malému sovětskému předmostí u Erlenhofu poblíž Frankfurtu n. Odrou. Toto předmostí, které bylo z větší části obklopeno močály, bránilo přímo jen dvě roty 415. samostatného kulometného a dělostřeleckého praporu. Sovětští obránci se však současně mohli spolehnout na podporu dělostřeleckých baterií rozmístěných na východním břehu, jenž navíc výrazně převyšoval břeh západní.⁷⁶ Zmíněný rozkaz pak o den později potvrdil i Vlasov, který odjel za Buňačenkem, protože chtěl zabránit konfliktu mezi velením 1. divize a 9. armády, jenž reálně hrozil, neboť Buňačenko odmítl vykonat německé rozkazy.⁷⁷

Dne 12. dubna – tj. v den Vlasovova odjezdu – se 1. divize začala připravovat k boji: dělostřelecký pluk zaujímal palebné pozice, prapory 2. a 3. pluku, které měly útok vést, se večer přesunuly do výchozích postavení. Současně byla také přeřazena 2. rota

⁷³DROBJAZKO, *Pod znaměnamí vraga*, s. 317, 319; KOLESNIK, Aleksandr Nikolajevič, *ROA – vlasovskaja armija: sudebnoje delo generala A. A. Vlasova*, Charkov 1990, s. 15.

⁷⁴Tamtéž, s. 13; HOFFMANN, s. 172, 174, 465.

⁷⁵ČUJEV, s. 404; DROBJAZKO, *Pod znaměnamí vraga*, s. 418.

⁷⁶HOFFMANN, s. 183, 185; KOKOŠKA, Stanislav, *Praha v květnu 1945: historie jednoho povstání*, Praha 2005, s. 93.

⁷⁷AUSKÝ, *Vojska generála Vlasova v Čechách*, s. 109.

3. pluku ke 2. praporu 2. pluku za účelem posílit jednotky útočící proti předmostí ze severu.⁷⁸ I přes toto opatření se lze ovšem domnívat, že Buňačenko nevěnoval dostatečnou pozornost taktické přípravě celé operace. Velitel 1. divize totiž odmítl možnost provést souběžný čelní útok proti předmostí a podpořit tak vojáky na jižním okraji předmostí,⁷⁹ kteří mohli zaútočit jen v úzkém nezatopeném pruhu a riskovali tudíž, „že budou vystaveni intenzivní palbě, aniž by se rozvinuli“.⁸⁰

Samotnému útoku předcházela nepříteli účinná dělostřelecká příprava, během níž dělostřelci neútočili na konkrétní cíle, neboť neměli podrobnější informace o postavení nepřátelské obrany. Po jejím ukončení začaly okolo 7. 20 hod. jednotky 1. divize postupovat k první sovětské obranné linii.⁸¹ Pokud jde o další průběh operace, situace se v obou sektorech vyvíjela zpočátku stejně, neboť praporům 2. i 3. pluku se podařilo vniknout do první linie zákopů. Následný vývoj byl již odlišný. Útok 3. pluku byl totiž rychle zastaven, neboť sovětsí obránci zahájili ihned poté, co Alexandrovovi vojáci dosáhli již zmíněné první linie, soustředěnou palbu na první sled útoku i postupující zálohy. Mezi obránci zákopů a útočícími jednotkami propukl následně boj muže proti muži. V reakci na to pak vydal Alexandrov po 10. hod. rozkaz k ústupu do výchozích pozic.⁸²

Naopak prapory 2. pluku postoupily až ke druhé linii obrany a dočasně získaly kontrolu i nad přepravou mezi východním břehem a předmostím, což bylo zvláště důležité, pokud obráncům docházela munice. Získat iniciativu se však vojákům Artěmjevova pluku nepodařilo, neboť přepravu sice kontrolovali, nikoliv však zcela eliminovali, a to patrně i kvůli neschopnosti dělostřeleckého pluku vést palbu v souladu s přesuny jednotlivých pěších útvarů.⁸³ Jednotky 2. pluku kromě toho nedobýly ani druhou obrannou linii, protože je zastavila střelba z kulometů, a zlomit odpor mezitím už konsolidované obrany nedokázaly ani během odpoledne, kdy podnikly další čtyři útoky.⁸⁴ K neúspěchu operace na severním křídle přispělo zřejmě i to, že dva tanky T-34, které měly podporovat útok pěchoty proti severní části předmostí, do bojů nakonec nezasáhly, jelikož „jeden z nich se už na začátku zabořil do rozbahněné země [...] a druhý nemohl

⁷⁸ DROBJAZKO, *Pod znaměnamí vraga*, s. 418; HOFFMANN, s. 185–186.

⁷⁹ KOKOŠKA, s. 93.

⁸⁰ DICZBALIS, s. 126.

⁸¹ DROBJAZKO, *Pod znaměnamí vraga*, s. 417; KOKOŠKA, s. 93.

⁸² ALEKSANDROV, *Armija general-lejtenanta A. A. Vlasova 1944–1945*, s. 133–134; ČUJEV, s. 406.

⁸³ Tamtéž, s. 134; KOKOŠKA, s. 94.

⁸⁴ Tamtéž, s. 135.

postupovat dále, neboť pevná přístupová cesta před ním byla příliš úzká".⁸⁵ Během večera byla situace už stabilizovaná a vojáci z bývalé Kaminského brigády drželi obsazenou obrannou linii Rudé armády až do ranních hodin 14. dubna, kdy Sověti provedli protiútok a přinutili je ustoupit do výchozích postavení.⁸⁶ Diczbalis také v této souvislosti uvádí, že počet mužů z 2. pluku držících již zmíněné obranné pozice „*se postupně zmenšil na sílu jen o něco větší než jedné čety*".⁸⁷

Celkově ztratili vlasovci v období 13.–14. dubna zhruba 350 mužů. Rudá armáda naproti tomu přišla o 13 vojáků a měla 46 raněných. Co se týče materiálních ztrát, ty činily několik desítek ručních zbraní a přibližně 20 kulometů v případě 1. divize a 4 děla a 12 kulometů na sovětské straně.⁸⁸ Jednotky 1. divize tak utrpěly těžší ztráty, aniž by bylo dosaženo vytčeného cíle, a styční němečtí důstojníci proto žádali, aby byly staženy z fronty. Daný požadavek pak akceptovalo i velení 9. armády, které již 13. dubna večer nařídilo přesun vlasovců na jih k Chotěbuzi.⁸⁹

⁸⁵ DICZBALIS, s. 126.

⁸⁶ DROBJAZKO, *Pod znaměnamy vraga*, s. 318, 417.

⁸⁷ DICZBALIS, s. 127.

⁸⁸ Tamtéž, s. 129; ALEKSANDROV, *Armija general-lejtenanta A. A. Vlasova 1944–1945*, s. 136.

⁸⁹ KOKOŠKA, s. 95; ŽÁČEK, *Vlasovci německým pohledem: anabáze I. pěší divize Ozbrojených sil KONR na jaře 1945*. In: *Securitas imperii* 18, 2011, 1, s. 271.

5 Účast 1. divize v Pražském povstání

5.1 Příčiny

Buňačkovým cílem po nezdaru operace *Unternehmen Aprilwetter* bylo zjevně přesunout jednotku do Čech a spojit se s ostatními částmi ROA. Tyto záměry byly však v rozporu s plány velitele německé skupiny armád Střed maršála Ferdinanda Schörnera, pod jehož pravomoc 1. divize spadala od 14. dubna. Schörner chtěl totiž 1. divizi znovu nasadit na frontě, což Buňačenko odmítl.⁹⁰ Velitel 1. divize se tudíž i s ohledem na nově zahájenou sovětskou ofenzivu rozhodl distancovat od německého velení a pokračovat v ústupu na území protektorátu. Schörner ovšem trval na účasti 1. divize v boji proti Rudé armádě i poté, co vlasovci 24. dubna u Bad Schandau překročili dřívější československé hranice.⁹¹ Divizní velení tak současně obdrželo rozkaz k přemístění do oblasti Nového Boru a České Lípy. Navzdory danému nařízení však jednotka směřovala dále na jih a 25. dubna dosáhla Děčínského Sněžníku.⁹²

K narůstajícímu napětí mezi Schörnerem a Buňačenkem navíc přispěla i skutečnost, že se Buňačenko nedostavil na jejich společné jednání, ačkoliv svou účast přislíbil. Patrně i z toho důvodu proto Schörner vyslal náčelníka štábu Ottu von Natzmera na velitelství 1. divize s příkazem, podle kterého měly jednotlivé útvary ihned zahájit postup k Brnu.⁹³ Vydáním této direktivy se ovšem jen zvýšilo riziko vzájemného konfliktu mezi vlasovci a německými jednotkami. Buňačenko totiž s výše uvedeným rozkazem oficiálně souhlasil, avšak už následujícího dne tj. 27. dubna začaly kolony 1. divize postupovat od Děčina směrem na Lounsko a Rakovnicko – tedy mimo plánovanou trasu přes východní Čechy.⁹⁴

Schörner proto o dva dny později vydal generálům Hermannu Hothovi a Rudolfu Toussaintovi rozkaz k odzbrojení 1. divize. Další eskalaci situace tak zřejmě zabránil Vlasov, jenž se o hrozícím střetnutí dozvěděl tentýž den, a ihned proto odjel za Schörnerem do Lázní Velichovky.⁹⁵ Tam následně garantoval, že 1. divize nezahájí

⁹⁰ AUSKÝ, *Vojska generála Vlasova v Čechách*, s. 119; KOKOŠKA, s. 96; RICHTER, s. 352–354.

⁹¹ HOFFMANN, s. 195–198.

⁹² KURAL, Václav, ŠTĚPÁNEK, Zdeněk, *České národní povstání v květnu 1945*, Praha 2008, s. 199; ŽÁČEK, *Vlasovci německým pohledem*, s. 274.

⁹³ ALEKSANDROV, *Russkije soldaty Vermachta*, s. 321–322.

⁹⁴ AUSKÝ, *Vojska generála Vlasova v Čechách*, s. 121–122.

⁹⁵ ČUJEV, s. 414; JERMAČENKOV, Sergej Vasiljevič, POČTAREV, Andrej Nikolajevič, *Poslednij pochod vlasovskoj armii*. In: *Voprosy istorii* 54, 1998, 8, s. 97.

vojenské akce proti dosavadním spojencům, pokud nebude napadena. O Vlasovově snaze zamezit případnému konfliktu svědčí zjevně i jeho přítomnost během jednání mezi Buňačenkem a Schörnerem, ke kterému došlo 30. dubna v Kozojedech.⁹⁶

Sám Vlasov ale již neměl na velitele 1. divize žádný vliv, neboť Buňačenko před oběma důstojníky prohlásil, že „*je velícím důstojníkem divize, a bude činit to, co považuje za nutné pro záchranu svých lidí*“.⁹⁷ Uvedené setkání lze tak označit jako přelomové z hlediska postoje německého velení k 1. divizi ROA, neboť Schörner usoudil, že toto uskupení není schopné bojového nasazení na frontě a Buňačenkův příslib o přesunu jednotky k Brnu po trase vedoucí jižně od Prahy nepovažoval za směrodatný.⁹⁸ To ostatně potvrzuje i Kokoška, podle kterého Toussaint v jedné z poválečných výpovědí uvedl, že 1. divize měla být vyňata ze skupiny armád Střed.⁹⁹

Postupný rozkol mezi Němci a 1. divizí však nebyl jen záležitostí štábních důstojníků. Od okamžiku, kdy vlasovci vstoupili na území bývalého Československa, totiž docházelo k potyčkám se členy německých ozbrojených sil. Tato skutečnost pak souvisela s protiněmeckými náladami u tamního obyvatelstva a vědomím neodvratné porážky nacismu.¹⁰⁰ Zmíněným nepřátelským postojem Buňačenko odůvodňoval i zjevně nejzávažnější incident, jež vyvolali jeho vojáci – svévolné odzbrojování příslušníků SS na železniční stanici v Lužné u Rakovníka a uvěznění těch, které zajali po následném boji.

Kvůli excesům jednotlivých skupin 1. divize proto německé velení usilovalo o rychle stažení vlasovců ze severozápadních Čech,¹⁰¹ a z tohoto důvodu vyslalo 2. května do Kozojed nadporučíka Hellmutha von Kleista, jehož úkolem bylo dojednat přesun celého uskupení. Nutno však dodat, že rozkaz k odchodu 1. divize by Buňačenko patrně vydal i bez naléhání německého štábu, neboť se po již zmíněné potyčce obával rozložení jednotky. Velitel 1. divize ani parlamentář ovšem během jednání o takřka paralelně probíhajícím konfliktu nevěděli.¹⁰²

Stav morálky uvnitř 1. divize a celkový vývoj v protektorátu Buňačenka také přiměly ke zvažování dalších možností. Předpokládal totiž, že pokud zde vypukne povstání, vojáci se k němu připojí ve snaze odčinit svou minulost. Na druhé straně, ale

⁹⁶ ALEKSANDROV, *Russkije soldaty Vermachta*, s. 325; RUDNY, Zenon, *Pražské povstání v květnu 1945 a vlasovci*. In: *Historie a vojenství* 44, 1995, 2, s. 4.

⁹⁷ ARTĚMJEV, s. 98.

⁹⁸ Tamtéž, s. 99; ŽÁČEK, *Vlasovci německým pohledem*, s. 275.

⁹⁹ KOKOŠKA, s. 98.

¹⁰⁰ ARTĚMJEV, s. 102–103.

¹⁰¹ PIVCOVÁ, Zuzana, *Vlasovci v Čechách na konci války: čtyři dokumenty z německých fondů Vojenského historického archivu*. In: *Historie a vojenství* 45, 1996, 1, s. 158–162.

¹⁰² KOKOŠKA, s. 99–100.

odmítal přislíbit pomoc členům partyzánských skupin, jež dle Artěmjeva přicházeli na divizní velitelství od prvního dne, co přešla protektorátní hranice.¹⁰³ Buňačenkovo váhání, zda eventuálně zasáhnout v plánovaném povstání podle Aleksandrova vyplývalo i z přesvědčení, že v případě neangažování se v této vnitřní české záležitosti by 1. divize mohla snáze postoupit dále na jih a navázat kontakt s dalšími jednotkami KONR.¹⁰⁴ Velící důstojník tak nejspíše začal přehodnocovat své stanovisko teprve na základě rozhovoru se skupinou českých důstojníků, jež večer 2. května přijela na divizní štáb. Delegáti tehdy totiž Buňačenka ujistili o politickém azylu, pokud jeho útvary podpoří nacionální kruhy a ubrání Prahu až do příchodu amerických jednotek. Ani následný příslib pomoci,¹⁰⁵ ale neznamenal, že velení této formace zavrhl možnost spojení s tzv. jižní skupinou ROA. Soudě dle hlášení generála Michaila Michajloviče Šapovalova z 3. divize ROA, který se 4. května setkal s Buňačenkem, měla 1. divize směřovat na Příbram a zde patrně počkat na útvary postupující z Rakouska.¹⁰⁶

Z tohoto důvodu proto nelze přesun vlasovců na Berounsko ve dnech 3–4. května jednoznačně spojovat s jejich následnou účastí v Pražském povstání.¹⁰⁷ O vojenském angažmá na straně povstalců tudíž zřejmě rozhodlo jednání probíhající dopoledne 5. května na nově zřízeném velitelství 1. divize v Suchomastech s blíže neurčenou českou delegací, na jehož konci se obě strany písemně zavázaly ke společnému boji proti „fašismu a bolševismu“.¹⁰⁸ Buňačenko, Nikolajev a Sacharov, již byli signatáři, tak učinili v domnění, že Američané postoupí dále do Čech a komunisté proto nebudou mít rozhodující vliv na další vývoj. Všichni tři uvedení navíc spoléhali na přízeň obyvatelstva díky česko-ruskému letáku otištěnému téhož dne a informujícímu o Vlasovově rozkazu k podpoře českého povstání.¹⁰⁹ Vlasov však podobně jako Archipov odmítl zmíněnou variantu už během setkání v Kozojedech, neboť se obával politické orientace povstání. Jejich zamítavý postoj ovšem nemohl zmařit uvedené rozhodnutí, pokud s ním ostatní důstojníci souhlasili. Již v dopoledních hodinách 5. května proto obdrželi mapy Prahy se zakreslenými cíli a byly vyslány Kostěnkův oddíl a cyklistická četa 2. pluku na průzkum jižního okraje Prahy a Jinonic. Vojáci z 2. pluku se však později vrátili do Suchomast.¹¹⁰

¹⁰³ ARTĚMJEV, s. 102, 112.

¹⁰⁴ ALEKSANDROV, *Russkije soldaty Vermachta*, s. 332.

¹⁰⁵ AUSKÝ, *Vojška generála Vlasova v Čechách*, s. 129–130; ROUČKA, Zdeněk, *Skončeno a podepsáno: drama Pražského povstání*, Plzeň 2003, [sp].

¹⁰⁶ SMYSLOV, *Prokljatyje legiony: izmenniki Rodini na službe Gitlera*, Moskva 2006, s. 449.

¹⁰⁷ AUSKÝ, *Vojška generála Vlasova v Čechách*, s. 133, 229.

¹⁰⁸ RUDNY, s. 5.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 5–6; ČUJEV, s. 421; ŽÁČEK, *Vlasovci německým pohledem*, s. 277.

¹¹⁰ HOFFMANN, s. 216; RICHTER, s. 386–387, 398; ROUČKA, [sp]; ŽÁČEK, *Prahou pod pancířem*

5.2 Bojová činnost vlasovců ve dnech 6.–7. května

Průzkumný oddíl se začal přesouvat ku Praze odpoledne 5. května a přibližně po 20. hod. téhož dne dosáhl Radotína. Kostěnkovi vojáci však dále nepostupovali, neboť jejich úkolem bylo jen zabezpečit přístupové cesty do Prahy z jihozápadu pro ostatní jednotky divize,¹¹¹ a doposud neobdrželi konkrétní rozkaz k útoku na Prahu. Skutečnost, že průzkumný oddíl tehdy ještě neměl nařazeno postupovat do Prahy, potvrzoval i major pěchoty Brumla z velitelství „Bartoš“, jenž zřejmě jako první důstojník vojenského vedení povstání navázal kontakt s vlasovci v oblasti Prahy.¹¹² Velitel 1. divize tak prozatím nevydal příkaz k dalšímu postupu zjevně „*kvůli situaci v týlu divize*“.¹¹³

Příslušníci Kostěnkova oddílu pak zasáhli poprvé do bojů odpoledne 6. května. Již během ranních hodin 6. května se totiž části bojové skupiny SS Wallenstein podporované šesti tanky přesunuly od jihu ke Zbraslavi, kterou posléze dobyly, a mohly tak snadno napadnout z týlu vlasovce rozmístěné v Radotíně.¹¹⁴ Major Kostěnko proto dopoledne téhož dne odeslal na velitelství 1. divize do Suchomast radiogram, v němž uvedl, že „*je v prostoru Radotína a Zbraslavi obklíčen čtyřmi tisíci SS a šesti tanky typu Tiger*“.¹¹⁵ V reakci na tuto zprávu pak Buňačenko nařídil Archipovovi, aby ihned zahájil postup do Radotína. Velitel oddílu, jenž byl o přesunu 1. pluku informován, však současně obdržel od velitelství „Bartoš“ rozkaz k obsazení rozhlasu a Václavského náměstí. Kostěnkovi vojáci však ještě před plánovaným přesunem do Prahy zaútočili na Zbraslav, kde se za pomoci dělostřelectva snažili dobýt zámek obsazený pěchotou SS.¹¹⁶ Tímto útokem chtěl Kostěnko zabránit případnému výpadu útvarů SS proti průzkumnému oddílu během jeho postupu na Prahu. Kostěnkův odřad však nemohl postupovat ani po tomto zajišťovacím útoku, protože musel držet stávající pozice, dokud nebudou na dosah ostatních jednotek.¹¹⁷

vlasovců, s. 33.

¹¹¹ ALEKSANDROV, *Armija general-lejtenanta A. A. Vlasova 1944–1945R*, s. 173; *Radotín v odboji a revoluci, 1939–1945*, Radotín 1946, s. 23.

¹¹² ŽÁČEK, *Prahou pod pancířem vlasovců*, s. 31–32.

¹¹³ Tamtéž, s. 33.

¹¹⁴ ALEKSANDROV, *Russkije soldaty Vermachta*, s. 341–342.

¹¹⁵ Vospominanija komandira 1-go polka 1-j divizii ROA podpolkovnika A. D. Archipova-Gordejeva ob učastii 1-j divizii ROA v bojach za Pragu. B / d, GV T. 2, kn. 2, s. 414.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 415; MUDRA, Miroslav, *České národní povstání v květnu 1945*, Praha 1995, s. 64; Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv (dále jen VÚA–VHA), fond (dále f.) Revoluční gardy, signatura (dále sign.) 35/B/1/4. Originál válečného deníku II. oddělení.

¹¹⁷ ŽÁČEK, *Prahou pod pancířem vlasovců*, s. 35–37.

Průzkumný oddíl tak mohl zahájit přesun až později odpoledne 6. května. Navzdory plánům povstaleckého velení však postoupil jen do oblasti Smíchova a jeho větší část zde zůstala i po následující den. Obranu jižních okrajů Prahy pak převzal nejpozději 6. května večer 1. pěší pluk. Vlasovci z Archipovova pluku se posléze rozdělili do menších skupin – patrně na úrovni jednotlivých rot – a zaútočili na německé oddíly rozmístěné v okolí.¹¹⁸ Část z nich tak svedla boj s již uvedenou skupinou SS, jejímž příslušníkům se mezitím podařilo znovu obsadit Zbraslav. Vojáci 1. divize zde ovšem nedokázali vzdorovat silnému nepřátelskému uskupení a museli tudíž ustoupit. Úspěšnější byla naopak rota vlasovců, která se přepravila přes Vltavu do Modřan a společně s povstalcí pak směřovala do Komořan, aniž by narazila na silnější odpor.¹¹⁹ Stanoveného cíle přesto nedosáhla, neboť Archipov vydal rozkaz, aby se stáhla zpět na západní břeh Vltavy. Velitel 1. pluku tak učinil z toho důvodu, že velení 1. divize teprve projednávalo plány vojenského nasazení v Praze.¹²⁰

V případě ostatních jednotek lze pak konstatovat, že 2. pluk postupoval 6. května do oblasti Jinonic, 3. pluk směřoval k ruzyňskému letišti a kasárnám, 4. pluk mířil do Košíř a Motola a dělostřelecký pluk postupně zaujal pozice v prostoru Jinonic. Pokud jde o další postup jednotlivých útvarů, konkrétní cíle měly být stanoveny ještě téhož dne večer během společné porady plukovníka Františka Heřmana a velitele 1. pluku na velitelství „Bartoš“.¹²¹ V průběhu jednání, které začalo v 18. hod., se totiž obě strany usnesly na tom, že ráno následujícího dne Archipovův pluk zaútočí na Vinohrady a Nusle, Artěmjevovi vojáci obsadí Břevnov a Hradčany, odkud proniknou na Žižkov a do Karlína, 3. pluk bude postupovat do Dejvic a Holešovic a 4. pluk se zmocní Smíchova.¹²² Tento plán však zůstal směrodatným pouze v případě 1. pluku, neboť Buňačenko krátce po 22. hod. nařídil, aby 2. pluk bránil prostor Slivenec-Velká Chuchle, Sacharovovy oddíly obsadily Motol, Strahov a Hradčany a 3. pluk směřoval po dobytí ruzyňského letiště do Břevnova a Dejvic.¹²³ Velitel 1. divize tak zjevně reagoval na zhoršující se situaci na jižním okraji Prahy, kde se soustřeďovaly svazky SS s cílem dobýt město.

¹¹⁸ KOKOŠKA, s. 160; MAREK, Jindřich, *Barikáda z kaštanů: Pražské povstání v květnu 1945 a jeho skuteční hrdinové*, Cheb 2005, s. 191.

¹¹⁹ ROUČKA, [sp].

¹²⁰ KOKOŠKA, s. 160.

¹²¹ AUSKÝ, *Vojstva generála Vlasova v Čechách*, s. 185, 192, 198; ZÁMEČNÍK, Stanislav, *Český odboj a národní povstání v květnu 1945*, Praha 2006, s. 119; ŽÁČEK, *Prahou pod pancířem vlasovců*, s. 101.

¹²² RICHTER, s. 404–405.

¹²³ KOKOŠKA, s. 169.

Z uvedených důvodů se proto vojenské angažmá ROA ve východních částech města stalo záležitostí jen Archipovova pluku, jehož útvary se v ranních hodinách 7. května společně s několika tanky průzkumného oddílu nejprve přesunuly na pravý břeh Vltavy, a poté mířily do Vršovic a na Pankrác, do oblasti Vínohrad a Strašnic.¹²⁴ Jednotky 1. pluku tehdy poprvé narazily na nepřítele zřejmě na Lobkovicově náměstí, kde se nacházel opevněný lazaret. Tamní německá posádka se ovšem brzy vzdala, přestože doposud odmítala kapitulovat. Po odzbrojení vojáků ve zmiňovaném lazaretu postupovali vlasovci společně s povstalcí na Malešickou pláň, kterou mezitím obsadily německé oddíly směřující po nedaleké českobrodské silnici na Prahu.¹²⁵

V následném boji měli patrně zpočátku převahu Němci, neboť podle archivních záznamů došlo k obratu až po nasazení dělostřelecké baterie vlasovců.¹²⁶ Jednalo se o baterii dvou děl zřejmě ráže 75mm či 150mm, jež byla součástí 1. pluku. Teprve podpůrná dělostřelecká palba umožnila vlasovcům a povstalcům přejít do útoku a obsadit tak výše zmíněný prostor, ze kterého pak dělostřelectvo mohlo ostřelovat německé tanky na uvedené silnici. Dobytím Malešické pláně a následným dělostřeleckým výpadem se tudíž příslušníkům 1. divize podařilo dočasně zastavit německý postup v daném úseku, díky čemuž bylo možné přesunout část povstalců do středu města.¹²⁷

Kromě Malešic se útvary 1. pluku zúčastnily bojů i v oblasti Pankráce, kde se povstalci snažili zastavit jednotky SS a zjevně očekávali příchod posil. Vlasovci v síle dvou pěších rot podporovaných plukovní baterií a dvěma tanky z průzkumného oddílu proto již krátce po 9. hod – tj. v době, kdy na Pankrác dorazili – zaujali pozice a připravovali se k boji.¹²⁸ Jedna rota tak obsadila prostor Děkanky, druhá postupovala na Jezerku, dělostřelectvo stálo rozmístěno u pankráckého kostela a posádky tanků se v Linecké ulici chystaly k úderu na Soudní náměstí. Ke koordinovanému nasazení proti německým pozicím však nedošlo, neboť tankisté neobdrželi rozkaz k zahájení útoku na dříve stanovený cíl¹²⁹ a jejich následný výpad k Rasovně byl zřejmě předčasně ukončen. Do bojů tudíž významněji zasáhli jen pěchota a dělostřelci, kteří několikrát změnili palebné postavení a přes větší počet padlých a ztrátu jednoho z děl pomohli eliminovat

¹²⁴ AUSKÝ, *Vojstva generála Vlasova v Čechách*, s. 193, 198, 200–201, 203.

¹²⁵ ROUČKA, [sp]; ŽÁČEK, *Prahou pod pancířem vlasovců*, s. 55.

¹²⁶ VÚA–VHA, f. Revoluční gardy, sign. 207/CIV/3/32. Stručný přehled situace v bojovém úseku Praha XII. ve dnech 5.–9. května 1945 s účastí 11/VI. pohotovosti Protiletcecké policie.

¹²⁷ Tamtéž; ŽÁČEK, *Prahou pod pancířem vlasovců*, s. 18, 58.

¹²⁸ Tamtéž, s. 60–62; MUDRA, s. 69–70, 75.

¹²⁹ MAREK, s. 191–192.

nepřátelský odpor na výše zmíněném náměstí.¹³⁰ Těžké ztráty utrpěly i obě pěší roty, jejichž vojáci nejdříve čelili německému náporu a následně přešli do protiútoků, aby přiměli esesáky k ústupu. Konkrétně druhá z těchto rot pak nejspíše také přispěla k zacelení mezery mezi povstaleckými oddíly.¹³¹ Situace se nicméně změnila během odpoledne, kdy nejprve okolo 14. hod odjely zpět oba tanky a ustoupila část pěchoty a po 16. hod. odtáhlo i dělostřelectvo. Stahování vlasovců totiž využili Němci k opětovnému výpadu. Zároveň lze ale konstatovat, že někteří příslušníci 1. pluku bojovali na Pankráci až do večerních hodin, ačkoliv jim Archipov už v 16. hod. rozkázal ustoupit a patrně i věděli o rozporu s ČNR.¹³²

Dané formace 1. divize by ovšem patrně nedosáhly jednotlivých dílčích úspěchů, nebýt Artěmjevových jednotek chránících jižní a jihozápadní okraj města před oddíly SS, jež v případě prolomení obrany mohly udeřit do týlu Archipova. Vojáci 2. pluku tudíž hráli v bojích 7. května důležitou roli, neboť za cenu těžkých ztrát¹³³ společně s povstaleci vzdorovali bojové skupině SS Wallenstein u lahovického mostu a po jeho dobytí zastavili její postup do Chuchle. Jakl k tomu současně i dodává, že vlasovci držící Chuchli zahájili nejprve palbu do vzduchu a rukojmí z řad občanů Lahovic, které drželi Němci, se tak rozutekli.¹³⁴ O intenzitě bojů v tomto prostoru svědčí rovněž i skutečnost, že se zde střetly dva prapory vlasovců podporované protitankovými děly s několika stovkami příslušníků SS a více než pěti tanky. Vlasovci však téhož dne bojovali i u Slivence, kde se střetli s pěšími jednotkami SS, které se snažily proniknout do Prahy, aniž by musely projít Chuchlí. Prapor Artěmjevova pluku zde pak zůstal až do ranních hodin 8. května, jelikož tvořil zadní voj ustupující 1. divize.¹³⁵

Poněkud odlišné bylo naproti tomu nasazení 3. pluku. Větší část Alexandrovových útvarů totiž v průběhu 6. května postoupila do oblasti Ruzyně a zůstala zde vázána do 8. května, kdy ustoupila. Samotné boje mezi posádkami tamních kasáren a letiště a vlasovci pak propukly během odpoledne 6. května, poté, co příslušníci tohoto pluku odmítli jakékoliv vyjednávání s německou posádkou a zřejmě popravili parlamentáře plukovníka Günthera Sorgeho, jenž se snažil odvrátit hrozící konflikt.¹³⁶ Vzájemné střetnutí bylo

¹³⁰ KOKOŠKA, s. 175; ŽÁČEK, *Prahou pod pancířem vlasovců*, s. 62–63.

¹³¹ MUDRA, s. 69–70, 75.

¹³² KOKOŠKA, s. 180; ŽÁČEK, *Prahou pod pancířem vlasovců*, s. 63–64.

¹³³ ALEKSANDROV, *Russkije soldaty Vermachta*, s. 344.

¹³⁴ JAKL, Tomáš, *Kampfgruppe Wallenstein 4. až 12. května 1945*. In: FUČÍKOVÁ, Eliška, ČEPIČKA, Ladislav (ed.), *Valdštejn. Albrecht z Valdštejna*. Inter arma silent musae?, Praha 2007, s. 386.

¹³⁵ ALEKSANDROV, *Russkije soldaty Vermachta*, s. 344; AUSKÝ, *Vojška generála Vlasova v Čechách*, s. 193, 221; ŽÁČEK, *Prahou pod pancířem vlasovců*, s. 75–76.

¹³⁶ Dostupné z <http://www.vrtulnik.cz/ww2/protectorat-ruzyně.htm> citováno dne 8. 2. 2016; HOFFMANN,

zjevně nevyhnutelné, zvláště když se velitelství „Bartoš“ obrátilo na Buňačenka s prosbou o pomoc při zničení posádky letiště. Vlasovci trvali pouze na její okamžité kapitulaci, s níž ovšem nesouhlasil německý velitel Hermann Hogeback.¹³⁷

Možnost vzdát se navíc neakceptovala ani posádka kasáren, která se rozhodla pro společnou obranu. Po selhání pokusu o jednání proto německé proudové letouny začaly ostřelovat postupující jednotky 3. pluku. Vlasovci však postupně zahájili dělostřeleckou palbu na letiště a zasáhli některá z letadel,¹³⁸ což nejspíše přimělo německé velení v Ruzyni k vydání nařízení o odletu většiny provozuschopných letadel do Žatce a evakuaci části personálu večer téhož dne. I navzdory této příznivé situaci ale příslušníci Alexandrovova pluku nezaútočili na kasárna a letiště, neboť dosud konsolidovali své síly. Nápor vlasovců na vojenské objekty v Ruzyni tudíž začal až dopoledne 7. května po silné dělostřelecké přípravě.¹³⁹ Probíhající útok ovšem i nadále znesnadňovaly německé stíhačky, jež stále operovaly v blízkosti letiště. Vlasovci tak patrně získali iniciativu až v průběhu odpoledne, kdy se ke startovací ploše přiblížili natolik, že na ni mohli střílet z ručních zbraní. Tehdy proto odletěly do Žatce poslední proudové letouny a bránící se německé jednotky se rozhodly uniknout z obklíčení na západ. K ústupu pak došlo zřejmě v podvečer 7. května.¹⁴⁰ Dle Auského příslušníci německých ozbrojených sil zjevně využili skutečnosti, že severní část letiště a silnice na Louny – tj. trasa ústupu – mizela za horizontem, a vlasovci, dosud vázaní bojem se zbývajících obránci, tomu nemohli zabránit.¹⁴¹ K dalšímu vývoji v oblasti Ruzyně lze dodat, že v prostoru letiště se bojovalo ještě o půlnoci a kasárna měla být dobyta brzy ráno 8. května společným útokem vlasovců a povstalců. Plánovaného útoku, jemuž předcházela intenzivní palebná příprava plukovního dělostřelectva, se však vojáci Alexandrovovy jednotky již nezúčastnili, neboť ustoupili na západ.¹⁴²

s. 216–218; ROUČKA, [sp].

¹³⁷ ALEKSANDROV, *Armija generala Vlasova 1944–1945*, s. 368.

¹³⁸ ČUJEV, s. 423; ŽÁČEK, *Prahou pod pancířem vlasovců*, s. 53.

¹³⁹ Tamtéž, s. 54, 78; Dostupné z <http://www.vrtulnik.cz/ww2/protectorat-ruzyne.htm> citováno dne 8. 2. 2016; KOKOŠKA, s. 160.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 176; ROUČKA, [sp].

¹⁴¹ AUSKÝ, *Vojska generála Vlasova v Čechách*, s. 188. Auský, který při líčení této události vychází i z paměti dvou přeživších německých důstojníků, klade celou záležitost již do ranních hodin 7. května v souvislosti s následným zhroucením německé obrany v Ruzyni. Auský totiž podobně jako Aleksandrov či Richter předpokládal, že vlasovci dobyli letiště nejpozději v poledne 7. května, což je v rozporu s hlášenými vojenského rázu uloženými ve VÚA–VHA. In: ALEKSANDROV, *Armija generala Vlasova 1944–1945*, s. 369; AUSKÝ, *Vojska generála Vlasova v Čechách*, s. 188, 306; RICHTER, s. 408. Srov. VÚA–VHA, f. Revoluční gardy, sign. 98/CIII/1/12. Bojová hlášení, 7. 5. 1945. Přílohy k válečnému deníku.

¹⁴² KOKOŠKA, s. 183; ŽÁČEK, *Prahou pod pancířem vlasovců*, s. 82.

V souladu s již zmíněným Buňačenkovým rozkazem o obsazení Motola, Strahova a Hradčan zasáhl do průběhu povstání i 4. pluk, jehož vojáci se dopoledne 7. května přesunuli do prostoru Strahova a následně společně s povstalci zaútočili na Petřín a stadion. Splnit daný úkol se ovšem vlasovcům nedařilo, jelikož Němci zde měli silnou obranu a zastavili tak jejich nápor v blízkosti tzv. Růžového sadu.¹⁴³ Určitá změna nastala po 15. hod., kdy vlasovci po předchozí palebné přípravě dělostřeleckého pluku z oblasti Jinonic znovu přešli do útoku proti Růžovému sadu a přiměli tím německé obránce k ústupu na Pohořelec. Naopak útok vlasovců směrem ke Strahovskému stadionu, vedený ze Strahova, Kinského zahrady a od Malé Strany, probíhal jen velmi pomalu, protože naráželi na početná kulometná hnízda. V okolí stadionu tak probíhaly boje až do večerních hodin, ačkoliv příslušníci 1. divize nasadili i těžké minomety a dělostřelectvo.¹⁴⁴

Sacharovovy jednotky tudíž zjevně neukončily bojové akce v daném úseku navzdory tomu, že německý vojenský velitel Prahy generál Philipp Müller-Gebhard navázal kolem poledne kontakt s velitelem pluku a následně mu zaslal dopis, ve kterém ho žádal, aby vlasovci nebránili německým uskupením v boji proti bolševismu, jinak budou odraženi.¹⁴⁵ Výše zmíněnou skutečnost potvrzuje ostatně i Jakl ve svém příspěvku v *Knize o Břevnově*, neboť podle něho se vlasovci stáhli z Petřína 8. května.¹⁴⁶

5.3 Jednání s Českou národní radou 7. května

Jednotliví členové ČNR se o příchodu vlasovců dozvěděli již v noci 6. května. ČNR však tehdy ještě k jednotkám 1. divize nezaujala jednoznačné stanovisko. Na jedné straně jich totiž chtěla využít, neboť mohly výrazně pomoci špatně ozbrojeným povstalcům, avšak současně se obávala reakce Sovětského svazu na případné spojenectví s Vlasovem a Buňačenkem. Tento rozporuplný postoj byl poté zcela zřejmý během jednání probíhajících 7. května.¹⁴⁷ Samotné jednání mezi vlasovci a politickým vedením povstání začalo 7. května po 7. 45 hod., kdy do sídla rady v Bartolomějské ulici dorazili styčný důstojník poručík Charvát a Vlasovovův pobočník kapitán Rostislav Antonov a

¹⁴³ TRYML, Michal (ed.): *Knih o Břevnově*, Praha 2006, s. 77.

¹⁴⁴ ŽÁČEK, *Prahou pod pancířem vlasovců*, s. 75.

¹⁴⁵ Pismo voennogo komendanta g. Praga general-lejtenanta Mjullera-Gebcharta polkovniku VS KONR I. K. Sacharovu o gotovnosti nemeckich vooružennych sil v Prage prodolžat borbu protiv Krasnoj armii. 7 mája 1945 g., GV T. 1, s. 961–962.

¹⁴⁶ TRYML, s. 77.

¹⁴⁷ KOKOŠKA, ZELENKA, Miloš, *Albert Pražák. Politika a revoluce: paměti*, Praha 2004, s. 121–122; ŽÁČEK, *Prahou pod pancířem vlasovců*, s. 66.

představitelé ČNR obdrželi Buňačenkův dopis určený německému státnímu ministrovi Frankovi. Pokud jde o podrobnosti zmiňované písemnosti a okolnosti jejího doručení členům ČNR, jednalo se o ultimátum, v němž Buňačenko pod hrozbou zničení nařizoval německému velení v Praze kapitulaci do 10. hod. dne 7. května.¹⁴⁸ Ráno 7. května proto Archipov požádal velitelství „Bartoš“, aby uvedenou výzvu nechalo odvysílat v rozhlase, a velitel 1. divize současně vyslal Charváta s Antonovem na Pražský hrad s již zmíněným dopisem. Český důstojník se ovšem navzdory Buňačenkově příkazu rozhodl nejdříve informovat ČNR. Výše uvedené skutečnosti pak odsuzoval zejména zástupce předsedy ČNR Josef Smrkovský, podle kterého vlasovci nebyli oprávněni vznášet jakékoli požadavky kapitulace.¹⁴⁹ Smrkovský jako jeden z komunistických členů ČNR kromě toho i odmítal s ROA jednat, neboť o všech vojenských záležitostech souvisejících s povstáním mělo rozhodovat velitelství „Bartoš“. Generál Kutlvašr si naopak uvědomoval důležitost vojenské podpory jednotek 1. divize a prosazoval tudíž, aby se ČNR od spolupráce s vlasovci nedistancovala.¹⁵⁰

Díky Kutlvašrovi tak bylo celé jednání završeno podpisem tzv. *Stanoviska České národní rady k vojenským akcím generála Vlasova a jeho vojsk proti německým ozbrojeným silám v pražském prostoru*.¹⁵¹ Podle tohoto dokumentu náleželo ČNR jako představiteli vlády výhradní právo rozhodovat o vojensko-politických záležitostech na území Čech. Tato úmluva rovněž stanovovala, že 1. divize bude provádět veškeré akce v souladu s povstaleckým velením. Vlasovci však byli zároveň oprávněni „*přijímat kapitulaci německých sil bojujících proti nim. České vojenské velitelství taktéž mohlo vést jednání s nepřitelem jen se souhlasem ruského divizního velitelství*“.¹⁵²

Zhoršení vztahů mezi radou a vlasovci pak předznamenalo prohlášení ČNR v rozhlase, kde označila pomoc ROA povstání za její vlastní záležitost, a současně popřela, že by s ní uzavírala dohody politického či vojenského rázu. Bezprostředně po odvysílání této relace se totiž Archipov vypravil na velitelství „Bartoš“ a požádal podplukovníka Bürgera o odvysílání nové zprávy, což povstalecké velení odmítlo, neboť nechtělo jednat v rozporu se záměry politického vedení povstání.¹⁵³ Velitel 1. pluku tudíž pohrozil

¹⁴⁸ Pismo voennogo komendanta g. Praga general-lejtenanta Mjullera-Gebcharta polkovniku VS KONR I. K. Sacharovu o gotovnosti nemeckich vooružennych sil v Prage prodolžat borbu protiv Krasnoj armii. 7 maja 1945 g., GV T. 1, s. 961; RUDNY, s. 7.

¹⁴⁹ KOKOŠKA, s. 169–170; RICHTER, s. 408.

¹⁵⁰ ALEKSANDROV, *Armija general-lejtenanta A. A. Vlasova 1944–1945*, s. 178.

¹⁵¹ KURAL, ŠTĚPÁNEK, s. 202.

¹⁵² ŠTŮVÍČEK, Ivan, *Zápis o zasedání ČNR ve dnech 4.–9. května 1945*. In: *Historie a vojenství* 16, 1967, 4, s. 995–996.

¹⁵³ BARTOŠEK, Karel, *Pražské povstání 1945*, Praha 1960, s. 173; ROUČKA, [sp].

odchodem svých jednotek z Prahy, a nebýt příslibu o dalších radiových hlášeních o akcích 1. divize, pokud se její příslušníci budou i nadále účastnit povstání, vojáci Archipovova pluku by se pravděpodobně stáhli již dopoledne 7. května.¹⁵⁴ Této domněnce ostatně odpovídají i reakce jiných důstojníků 1. divize, kteří se obraceli na nadporučíka Radolinského působícího v Praze v rámci tzv. sovětské mise, jež byla s Buňačenkovým štábem ve spojení již od 6. května. Velitelé jednotlivých divizních útvarů mu tehdy „vyčítali, že je zatáhl do Prahy [...] a oznamovali, že odcházejí“.¹⁵⁵

Důstojníci KONR začali vyjadřovat svou nespokojenost se stanoviskem ČNR patrně vzápětí po zveřejnění výše zmíněné zprávy – tj. po 9. 10 hod., neboť podplukovník Sklenář z povstaleckého velitelství Radhošťská informoval již po půl hodině ČNR o možných důsledcích daného prohlášení.¹⁵⁶ Sklenář byl přitom o všem informován právě Radolinským. ČNR se tak o postoji 1. divize dozvěděla ve chvíli, kdy její členové připravovali děkovaný dopis generálu Vlasovovi. Dané situace zjevně využil Václav David – zástupce komunistické strany Československa a podporučík vojenské komise ČNR, který usiloval o to, aby dopis nebyl odeslán, a namísto toho se věnovala pozornost řadovým vojákům divize. Davidův návrh podpořil ostatně i Smrkovský,¹⁵⁷ jenž během předchozího jednání s vlasovským delegátem prohlásil, „že příslušníci ROA jsou právě takoví nepřátelé jako Němci“.¹⁵⁸ Komunističtí členové ČNR proto chtěli apelovat v rozhlase na Vlasovovy vojáky, ať bojují proti nacistům stejně jako povstalci a Rudá armáda. Tato výzva ovšem nakonec zjevně nebyla uveřejněna, neboť Kutlvašr prosadil, aby bylo prozatím jen navázáno spojení s Buňačenkem.¹⁵⁹

I navzdory tomu však měl rozhlas velký vliv na další vývoj, jelikož krátce po poledni uveřejnil zprávu, že „předseda České národní rady a jeho spolupracovníci se sejdou dnes v hlavním stanu generála Vlasova“.¹⁶⁰ Uvedené hlášení, jež bylo nepravdivé, neboť ani jedna z údajně jednajících stran o setkání nevěděla, souviselo se snahou už zmiňovaného podplukovníka Sklenáře zabránit ústupu jednotek 1. divize z Prahy. Sklenář totiž dopoledne jednal s velitelstvím „Bartoš“ s cílem přesvědčit jej, aby akceptovalo

¹⁵⁴ POZDNJAKOV, Vladimír Vasilevič, *Gen. A. A. Vlasov i pervaja divizija ROA v Prage*. In: Zapiski ruskovoj akademičeskoj grupy v SŠA. Association of Russian-American Scholars, Tom XXXI., New York 2001–2002, s. 488.

¹⁵⁵ ŽÁČEK, *Prahou pod pancířem vlasovců*, s. 67.

¹⁵⁶ ŠTOVÍČEK, s. 997.

¹⁵⁷ AUSKÝ, *Vojška generála Vlasova v Čechách*, s. 216; KOKOŠKA, s. 176, 251.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 211.

¹⁵⁹ RICHTER, s. 410.

¹⁶⁰ JEŽEK, Vladimír, *Voláme všechny: čs. revoluční vysílač na vlně 415,5 metru ve dnech 5.–9. května 1945*, Praha 1966, s. 163.

požadavky vlasovců a nechalo tudíž v rozhlase vysílat zprávu, podle které měly jednotky generála Vlasova úspěšně potlačovat nepřátelský odpor a přijímat tak i hromadné kapitulace německých oddílů. Čeští důstojníci z vojenského vedení povstání ovšem tento návrh odmítli z již zmíněných důvodů, což dokládá i skutečnost, že nedodrželi ani slib daný Archipovovi po uveřejnění stanoviska ČNR.¹⁶¹ Sklenář, který byl současně v kontaktu i se sovětskou misí, se však přesto rozhodl pokračovat ve svém úsilí, a zjevně tudíž pověřil Radolinského, aby zatelefonoval do rozhlasu jako člen Vlasovova štábu a prohlásil, „že *Ruská osvobozenecá armáda zahájí ve dvanáct hodin ofenzívu k osvobození Prahy*“.¹⁶² „Představitel vlasovského štábu“ se měl současně i zmínit o požadavcích, které by chtěl štáb vlasovců projednat s radou ještě před zahájením útoku. Na základě daného oznámení se proto zplnomocněnec rady v rozhlase Maiwald snažil navázat spojení s ČNR. Tyto pokusy byly ovšem marné a Radolinský tak „*požadoval alespoň publikování výzvy, že předseda ČNR se svými spolupracovníky se musí dostavit do hlavního stanu generála Vlasova*“.¹⁶³ Maiwald ovšem dle Zámečnicka považoval situaci za kritickou a nechal tudíž výše uvedenou větu odvysílat v upravené verzi.¹⁶⁴ S tím souhlasí i Kokoška, jenž k tomu dodává, že Maiwald nechtěl, aby zmiňovaná relace zněla jako ultimátum.¹⁶⁵

Výše uvedená zpráva informující o setkání v hlavním stanu generála Vlasova ovšem vztahy mezi ČNR a ROA ještě více zhoršila. Jmenovitě Smrkovský pak hlášení o společném jednání označil za provokaci¹⁶⁶ a podobně reagovalo i velitelství 1. divize, které posléze celou záležitost označilo za výmysl a nařídilo svým jednotkám ustoupit. Sám Buňačenko se navíc cítil dotčen tím, že byl jako velitel 1. divize zaměňován s Vlasovem. Změnu poté nepřinesla ani odpolední jednání mezi Buňačenkem na jedné straně a Radolinským, jedním důstojníkem ze Sklenářova štábu a podplukovníkem Bürgerem z velitelství „Bartoš“ na straně druhé. Prvním dvěma zmíněným totiž velitel 1. divize oznámil ukončení všech bojových akcí jednotek 1. divize na pravém břehu Vltavy a Bürgerovi, s nímž se setkal zhruba o dvě hodiny později – tj. po 16. hod. řekl,¹⁶⁷ že vlasovci budou v Praze bojovat i nadále jen tehdy, pokud jim povstalecké velení zaručí volný odchod na západ po obsazení města jednou ze spojeneckých armád. Náčelník štábu

¹⁶¹ KOKOŠKA, s. 177; ŽÁČEK, *Prahou pod pancířem vlasovců*, s. 67–68.

¹⁶² Tamtéž, s. 178.

¹⁶³ ZÁMEČNÍK, s. 120.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ KOKOŠKA, s. 178.

¹⁶⁶ AUSKÝ, *Vojska generála Vlasova v Čechách*, s. 216.

¹⁶⁷ ŠŤOVÍČEK, s. 1004; ŽÁČEK, *Prahou pod pancířem vlasovců*, s. 68.

velitelství „Bartoš“ ovšem veliteli 1. divize sdělil, že jeho požadavku není možné vyhovět, na což Buňačenko reagoval prohlášením, že v Praze ponechá tisíc vojáků.¹⁶⁸ Velitel 1. divize, který těmito vojáky myslel nejspíše příslušníky dělostřeleckého oddílu majora Andreje Gubanova, proto tehdy patrně zamýšlel stáhnout většinu sil z Prahy.

Předčasný ústup jednotlivých útvarů 1. divize z Prahy tak zjevně oddálil nadporučík Mattuš z vojenské komise ČNR, jenž v průběhu odpoledne 7. května dorazil do štábu 1. divize a jednal s Buňačenkem. Mattušovi bylo totiž vytknuto, že za velitele 1. divize označují Vlasova místo Buňačenka a zároveň pohroženo okamžitým odchodem *ruských* jednotek z města, „*pokud už jejich pomoc není žádoucí*“.¹⁶⁹ Ať už Mattuš navštívil Buňačenka z jakýchkoliv příčin, jeho zpráva o jednání v Jinonicích přiměla ČNR k dalšímu setkání se zástupci vlasovců i s ohledem na špatnou vojenskou situaci povstalců. Z tohoto důvodu ostatně souhlasili i komunističtí členové rady.¹⁷⁰ Padlo tudíž rozhodnutí vyslat dva členy ČNR – Davida s Knapem – na divizní velitelství, aby získali informace o dalším možném nasazení jednotek 1. divize a také předali onen děkovaný dopis generálu Vlasovovi. Delegáti se během rozhovoru především snažili zjistit, jaké jsou vojenské možnosti vlasovců. Buňačenko také oběma zástupcům sdělil, že připravuje memorandum, ve kterém chce veřejnosti objasnit cíle a záměry své jednotky.¹⁷¹

Tuto možnost ovšem ČNR nemohla již akceptovat, jelikož večer 7. května – ještě před návratem emisarů z Buňačenkova štábu – jí Hubert Ripka z londýnské exilové vlády prostřednictvím depeše nařídil, aby s důstojníky ROA vůbec nejednala. Členové rady proto následně zamítli již zmíněné Buňačenkovo memorandum, které jim po skončení jednání Davida a Knapa na velitelství 1. divize doručil jeden ze štábních důstojníků vlasovců, aniž by ho četli.¹⁷²

5.4 Rozhodnutí ustoupit

Po neúspěšných jednáních s ČNR se pravděpodobnost dalšího působení jednotek vlasovců v Praze rychle zmenšovala, neboť velení divize večer 7. května zjevně již vědělo o podepsání německé kapitulace v Remeši, a bylo tudíž postaveno před otázku, zda se

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 68–69.

¹⁶⁹ HOFFMANN, s. 227.

¹⁷⁰ AUSKÝ, *Vojska generála Vlasova v Čechách*, s. 217–218.

¹⁷¹ ROUČKA, [sp]; RUDNÝ, s. 12–13.

¹⁷² AUSKÝ, *Vojska generála Vlasova*, s. 219; ROUČKA, [sp]; ZÁMEČNÍK, s. 121.

příslušníci divize budou moci zachránit v americkém zajetí.¹⁷³ Za těchto okolností se proto zřejmě rozhodujícím momentem stalo následné setkání Archipova s důstojníkem z americké vojenské mise, jež měla doručit polnímu maršálovi Schörnerovi rozkaz ke kapitulaci, ale nevěděla, že sídlí v Lázních Velichovky. Americký důstojník totiž Archipova informoval o zastavení postupu amerických jednotek do českého vnitrozemí, a tedy i do Prahy, což znamenalo, že by 1. divize byla zajata Sověty. V dané situaci tak Buňačenko v noci na 8. května nařídil jednotlivým útvarům ustoupit z Prahy.¹⁷⁴

5.5 Vlasovci, kteří zůstali v Praze po stažení většiny jednotek 1. divize

Dále na západ však v průběhu následujícího dne neustupovali příslušníci dělostřeleckého oddílu majora Gubanova, již měli na základě Buňačenkova rozkazu zajišťovat ochranu obyvatel Prahy.¹⁷⁵ Vojáci tohoto útvaru se proto odpoledne téhož dne přesunuli z Jinonic na Smíchov, kde obdrželi rozkaz ke zničení německé baterie u Podolí, tanků směřujících od Braníka a k obraně úseku Zlíchov – Chuchle. Obsluha 2 protitankových děl a 8 houfnic krátce po vydání příkazu – tj. v 18.15 hod. – zaujala pozice v prostoru Zlíchova a zahájila palbu na postupující německé tanky a nepřátelskou baterii. Příslušníci Gubanovovy jednotky tak zjevně přispěli k zastavení útoku jednotlivých oddílů SS na Prahu.¹⁷⁶

I přestože německý pokus o průlom ztroskotal a pěchota z ochranné rotý dělostřeleckého oddílu následně obsadila větší část Zlíchova, situace zůstávala kritickou. Jednotkám bojové skupiny Wallenstein se podařilo stabilizovat frontu na úrovni zlíchovské továrny Prastav a v průběhu následujícího dne několikrát přešly do protiútku. Hlavním úkolem dělostřeleckého oddílu bylo ostřelovat německá kulometná hnízda a útočící pěchotu podporovanou tanky.¹⁷⁷ Bojové nasazení vlasovců na Zlíchově mělo i ofenzivní charakter, neboť po příjezdu povstalecké obrněné jednotky nadporučíka Neubauera kolem 13. hod. padlo rozhodnutí zaútočit směrem do Chuchle a na Žvahov¹⁷⁸ – tedy obklíčit německé síly souběžným výpadem podél Vltavy a západně od Zlíchova. Útok zahájený po 15. hod. a vedený několika obrněnými vozy však skončil nezdarem kvůli soustředěné palbě německých tanků, třebaže jej Gubanovovi muži měli podporovat.

¹⁷³ KOKOŠKA, s. 182.

¹⁷⁴ AUSKÝ, *Vojska generála Vlasova v Čechách*, s. 199; KURAL, ŠTĚPÁNEK, s. 203; ROUČKA, [sp].

¹⁷⁵ ALEKSANDROV, *Armija generala Vlasova 1944–1945*, s. 378.

¹⁷⁶ *Květnové povstání v Praze 5*, Praha 1985, s. 35; ŽÁČEK, *Prahou pod pancířem vlasovců*, s. 87–89.

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 89–92; JAKL, s. 387.

¹⁷⁸ ROUČKA, [sp].

Dělostřelecká jednotka ale byla špatně rozmístěna, a její palba mířila za vytyčený prostor.¹⁷⁹ Z tohoto důvodu velitel bojového úseku 38. policejního revíru Smíchov jih brigádní generál Benda, který na Zlíchov dorazil po odražení útoku Neubauerovy jednotky, vlasovcům „*doporučil větší aktivitu*“.¹⁸⁰

Patrně i na základě této výtky vojáci z dělostřeleckého oddílu zaujali nové palebné postavení a začali ostřelovat německé tanky. Účinnější dělostřelecká palba vlasovců tak zřejmě přispěla k tomu, že příslušníci SS na Žvahově zahájili před 18. hod. ústup a povstalcům se následně podařilo obsadit danou oblast. Samotní vlasovci z Gubanovova oddílu ale na ukončení bojů již nečekali a ustoupili za německými jednotkami.¹⁸¹

Ve městě naopak zůstali dezertéři z řad vlasovců a přibližně 200 zraněných příslušníků 1. divize, již byli po příchodu jednotek Rudé armády zastřeleni či v případě zraněných odvezeni neznámo kam. Celkově se uvádí, že Sověti zastřelili v různých částech Prahy okolo 400 vlasovců.¹⁸² Vlasovce zde v některých případech vydávali samotní Češi, jak uvádějí archivní záznamy. Podle jednoho z hlášení v Jinonicích „*10. května předali skupinu 14 vlasovců Rudé armádě a následující den bylo Rudé armádě Národním výborem předáno 46 zajatců ruské národnosti*“.¹⁸³

¹⁷⁹ ŽÁČEK, *Prahou pod pancířem vlasovců*, s. 90–92, 112–113, 115.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 92.

¹⁸¹ *Květnové povstání v Praze 5*, s. 90–91; ROUČKA, [sp].

¹⁸² ALEKSANDROV, *Armija generala Vlasova 1944–1945*, s. 376; ČUJEV, s. 435.

¹⁸³ VÚA–VHA, f. Revoluční gardy, sign. 184/CIV/2/27. Hlášení o činnosti vojenské jednotky v Praze – XVII. Jinonicích, v období od 5. do 17. května 1945, kpt. pěch. E. Bystřický, 24. 1. 1946.

6 Zánik 1. divize a poválečné osudy jejích příslušníků

6.1 Ústup k demarkační linii a zajetí Rudou armádou

Většina jednotek vlasovců začala ustupovat z Prahy v ranních hodinách 8. května a ještě téhož dne dosáhla prostoru Berouna a Suchomast. Buňačenkova 1. divize tak byla znovu soustředěna v místech, kde započala pražskou anabázi, a její velení zjevně očekávalo brzký přechod celé formace do americké zóny poblíž Plzně.¹⁸⁴ Patrně předpokládalo, že Vlasovovi, který odjel 8. května společně s Antonovem, důstojníkem své osobní stráže Igorem Pekarským, poručíkem Levčukem a dalšími důstojníky KONR do Plzně, se podaří dosáhnout garance o nevydání vojsk KONR Sovětům.¹⁸⁵ Tato domněnka se později ukázala jako špatná, neboť 10. května během společného jednání americký velitel Plzně Vlasova informoval o tom, že celá záležitost přesahuje jeho pravomoci a odchod útvarů do amerického zajetí by byl možným jen v případě bezpodmínečné kapitulace.¹⁸⁶

I navzdory výše zmíněným plánům divizního velení zřejmě došlo k pozměnění trasy ústupu, jelikož 9. května směřovaly kolony 1. divize přes Jince a Příbram na Březnici či Rožmitál pod Třemšínem. Daná skutečnost pak nejspíše souvisela se snahou Buňačenka zamezit případným potyčkám s ustupujícími jednotkami SS. Vlasovci se ovšem s německými oddíly několikrát střetli, třebaže velitel 1. divize 9. května rozkázal nijak nezasahovat proti německým ozbrojeným silám.¹⁸⁷ Večer téhož dne propukl totiž v Příbrami boj mezi mechanizovaným oddílem SS a vlasovci, již po svém průchodu městem nepokračovali dále na jihozápad, a naopak se rozmístili na jižním okraji Příbrami. Co se týče samotného boje, vše začalo v okamžiku, kdy Buňačenkovi vojáci zahájili palbu na projíždějící nákladní automobily obsazené příslušníky blíže nespecifikované jednotky SS. Těm se následně podařilo rozptýlit a začali střílet na útočící vlasovce, kteří zlomili jejich odpor za pomoci českých povstalců až v ranních hodinách 10. května.¹⁸⁸

Během přesunu jednotek ROA přes Příbram byli také osvobozeni adjutanti a řidiči generálů Truchina ze Štábu ozbrojených sil KONR, Bojarského a Šapovalova, jež zajal

¹⁸⁴ ALEKSANDROV, *Russkije soldaty vermachta*, s. 353–354; ŽÁČEK, *Prahou pod pancířem vlasovců*, s. 82, 94.

¹⁸⁵ HOFFMANN, s. 272; JERMAČENKOV, POČTAREV, s. 99; KROMIADI, s. 271–272, 274.

¹⁸⁶ STEENBERG, s. 218.

¹⁸⁷ AUSKÝ, *Vojska generála Vlasova v Čechách*, s. 247; VÚA–VHA, f. Sbíрка 308 (dále jen 308), sign. 308-116-2. Brig. gen. Cyril Langer: Průběh revoluce v Rožmitále p/ Tř. v květnu 1945.

¹⁸⁸ BEZDĚKA, Jindřich Václav, *Příbramský revoluční týden 1945*. In: Vlastivědný sborník Podbrdská 4, 1970, s. 217–218.

partyzánský oddíl kapitána Olešinského 5. a 6. května během cesty za Vlasovem. O jejich záchranu se pak zasloužil kapitán Buděratský z 3. pěšího pluku, který náhodně zaslechl ruské volání o pomoc z tamní věznice a posléze společně s ostatními vojáky zajatce osvobodil.¹⁸⁹ Naproti tomu snaha Archipova zachránit uvedené generály byla neúspěšnou. Archipovovi, jenž poté, co od průzkumu dostal informaci o jejich zadržení, nechal obklíčit štáb partyzánů a trval na propuštění vězňů, totiž sdělili, že Truchina už odvezli a Šapovalova s Bojarským zabili.¹⁹⁰

Ve dnech 9.–10. května proběhlo taktéž několik střetnutí mezi 1. divizí a německými útvary i mimo Příbram, konkrétně v prostoru mezi Tochovicemi a Březnicí, kde „bylo při přestřelce použito dokonce i lehké dělostřelectvo a minomety“.¹⁹¹ Dalším větším konfliktům zabránila až 4. americká tanková divize, která na žádost Čechů vyslala 10. května do Březnice obrněnou četvu a oddělila tak od sebe obě uskupení.¹⁹²

Výše zmíněný proud vlasovců následně směřoval dále k demarkační linii a nejpozději následujícího dne dosáhl obce Hajany. Pokud jde o druhou z ustupujících kolon 1. divize – tj. jednotky, které pokračovaly z Příbrami na Rožmitál – ta se večer 10. května zastavila v prostoru obcí ležících severně a severozápadně od Lnářů.¹⁹³ Ve stejné době přibyli do divizního štábu Levčuk a Pekarský s nařízením od Vlasova, aby 1. divize složila zbraně. Vlasov tehdy nařídil kapitulaci na základě doporučení amerického velitele Plzně, se kterým vedl zmiňované jednání.¹⁹⁴ Zachránit 1. divizi se Vlasov pokusil i po svém příjezdu do Lnář v noci z 10. na 11. května, kdy jednal s místním velitelem kapitánem Donahue, který mu přislíbil, že „udělá, co bude moci“.¹⁹⁵

Divizní útvary rozmístěné severně a severozápadně od Lnář proto začaly dopoledne 11. května odevzdávat výzbroj. I přes formální kapitulaci však nebyli odzbrojení příslušníci 1. divize Američany považováni za zajatce,¹⁹⁶ což dokládá záměr amerického velení nečinit v případě ROA žádná rozhodnutí, která by odporovala

¹⁸⁹ ČUJEV, s. 439; RICHTER, s. 419–420, 423.

¹⁹⁰ HOFFMANN, s. 270.

¹⁹¹ VELFL, Josef, *Příbramsko a konec 2. světové války v Evropě*. In: Podbrdsko 12, 2005, s. 15.

¹⁹² VÚA–VHA, f. 308, sign. 308-116-2. Brig. gen. Cyril Langer: Průběh revoluce v Rožmitále p/ Tř. v květnu 1945.

¹⁹³ JAKL, *Květen 1945 v českých zemích: pozemní operace vojsk Osy a Spojenců = May 1945 in the Czech lands ground operations of the Axis and Allied forces*, Praha 2004, s. 93; KOS, Vladimír, *Květen 1945 v jižních Čechách*, Praha 2012, s. 230; Vospominanija komandira 1-go polka 1-j divizii ROA podpolkovnika A. D. Archipova-Gordejeva ob učastii 1-j divizii ROA v bojach za Pragu. B / d, GV T. 2, kn. 2, s. 418.

¹⁹⁴ HOFFMANN, s. 273; RICHTER, s. 424.

¹⁹⁵ AUSKÝ, *Vojska generála Vlasova v Čechách*, s. 259.

¹⁹⁶ HOFFMANN, s. 273; OKOROKOV, s. 164.

sovětským zájmům. K rozhodnutí Vlasova a ujištění Donahue je tudíž nutné přistupovat s tím, že 10. května oba muži o postoji vrchního velení americké armády k otázce vlasovců patrně nic nevěděli.

Poté, co odevzdala téměř všechny zbraně s výjimkou důstojníků a každého desátého vojáka, se většina 1. divize společně s velitelstvím začala stahovat do prostoru Lnář,¹⁹⁷ neboť obce severně od nich již obsadily jednotky 25. tankového sboru Rudé armády. V podvečer 11. května pak také Buňačenko navázal spojení s Donahue, který mu následně sdělil, že o odchodu vojáků a důstojníků do amerického zajetí – tedy těch, kteří se nacházeli v blízkosti Lnářů – bude rozhodnuto až následujícího dne v 10. hod. dopoledne. Donahue se ovšem i přesto snažil zachránit 1. divizi,¹⁹⁸ a proto navštívil štáb 162. brigády již zmíněného sboru a apeloval zde, aby již sovětské jednotky nepřekračovaly hranici americké zóny. Donahue v této souvislosti i upozorňoval na riziko případného incidentu mezi americkou a Rudou armádou.¹⁹⁹ Za této situace tak veliteli brigády plukovníkovi Miščenkovi nezbývalo nic jiného než ustoupit, přestože měl nařízeno 1. divizi zničit. Miščenko však na požadavky Donahue přistoupil zřejmě i proto, že nevěděl o odzbrojování vlasovců.²⁰⁰

Z tohoto důvodu bylo tudíž podstatné náhodné jednání Artěmjeva s Miščenkem ve štábu 162. brigády v noci 12. května, kdy Artěmjev nejprve odjel zpět do Hvoždan v domnění, že zde ještě sídlí divizní štáb, avšak krátce po svém příjezdu byl zajat sovětskou hlídkou, a rozhodl se proto vystupovat jako parlamentář. Artěmjeva tak ihned odvedli k Miščenkovi,²⁰¹ kterému posléze oznámil, že jedná z příkazu velitele 1. divize a prosazuje její přechod k Rudé armádě. Artěmjev se poté vypravil za Buňačenkem, jenž ho vyslal zpět, aby požadoval písemnou garanci, že Sověti na útvary 1. divize u Lnář až do jejich kapitulace nezaútočí. Miščenko proto „vydal prohlášení o beztréstnosti a přislíbil, že proti divizi nebude nic podniknuto, pokud se vzdá do 11hod. 12. května“.²⁰²

Podobné záruky ovšem neměly žádný význam, jelikož 12. května dopoledne Donahue Vlasovovi oznámil, že Lnáře odpoledne obsadí sovětské jednotky,²⁰³ a přechod 1. divize přes demarkační linii „byl zakázán, neboť v souladu se spojeneckými smlouvami všechny nepřátelské oddíly musí náležet těm armádám, na jejichž teritoriu se

¹⁹⁷ AUSKÝ, *Vojška generála Vlasova v Čechách*, s. 238, 259–260, 311; ČUJEV, s. 439, 442.

¹⁹⁸ HOFFMANN, s. 274–276.

¹⁹⁹ KROMIADI, s. 277.

²⁰⁰ HOFFMANN, s. 276.

²⁰¹ RICHTER, s. 429; STEENBERG, s. 221.

²⁰² HOFFMANN, s. 276.

²⁰³ AUSKÝ, *Vojška generála Vlasova v Čechách*, s. 262.

nacházejí“.²⁰⁴ Donahue však Vlasovovi rovněž doporučil, aby 1. divizi nechal rozpustit a vojákům byl navržen útek dále na jihozápad, jih v malých skupinách. Vlasov o tom bezprostředně poté zpravil Buňačenka, který pak okolo poledne seznámil velitele jednotlivých pluků s výše uvedenými doporučeními a divizi rozpustil.²⁰⁵

Většina vojáků se následně rozhodla pro útek do americké zóny, jehož případný úspěch do značné míry závisel na postoji amerických vojáků z 357., 358. a 359. pluku 90. pěší divize. Tito vojáci, kteří byli rozmístěni podél demarkační linie v místech, kde se ji příslušníci 1. divize snažili překročit, totiž ne vždy zcela jednomyslně vykonávali rozkaz nařizující jednotkám 12. sboru 3. americké armády zadržet vlasovce na americké linii a následně je vydat Sovětům.²⁰⁶ Zároveň je ovšem nezbytné zdůraznit, že ani přechod do americké zóny nezaručoval vojákům 1. divize bezpečí, neboť v okolí působily skupiny partyzánů, kteří je vydávali Rudé armádě. K samotnému předávání partyzány zajatých příslušníků 1. divize Sovětům pak docházelo buď přímo²⁰⁷ anebo prostřednictvím Američanů. Aleksandrov k tomu ještě dodává, že partyzáni vydávali zajaté vlasovce až do konce května.²⁰⁸

Vojáci, kteří zavrhlí možnost útěku, se vzápětí po rozpuštění divize buď dobrovolně vydali do sovětského zajetí, nebo shromažďovali všechny dostupné zbraně, které ukryli ještě před odzbrojením a připravovali se k boji, či případně jen rezignovaně čekali na zajetí Sověty. Bez ohledu na to však byli všichni Rudou armádou zajatí příslušníci 1. divize již během večera 12. května shromažďováni v provizorních táborech západně či jižně od Lnářů. Vojáci, již zde byli drženi, pak dle svědectví přeživších i místních obyvatel museli čelit krutému zacházení – urážkám, odebírání osobních věcí a násilí.²⁰⁹

Pokud jde o Buňačenka, ten vyjel 12. května okolo 14 hod. v koloně společně s Vlasovem, Nikolajevem, některými dalšími vyššími důstojníky KONR a v doprovodu Američanů z Lnářů na americké vyšší velitelství. Tam však nedorazil, neboť jen několik kilometrů jižně od Lnářů celou kolonu zastavila zjevně sovětská kontrarozvědka SMERŠ, která zde zajala Vlasova a o totéž se snažila i v případě ostatních důstojníků KONR.²¹⁰

²⁰⁴ALEKSANDROV, *Armija general-lejtenanta A. A. Vlasova 1944–1945*, s. 188.

²⁰⁵DROBJAZKO, *Pod znaměnamy vraga*, s. 325; FRÖHLICH, s. 298.

²⁰⁶AUSKÝ, *Vojska generála Vlasova v Čechách*, s. 238, 265–266; HOFFMANN, s. 280.

²⁰⁷ARTĚMJEV, s. 154.

²⁰⁸ALEKSANDROV, *Armija generala Vlasova 1944–1945*, s. 393.

²⁰⁹AUSKÝ, *Vojska generála Vlasova v Čechách*, s. 264, 267, 280; KREJČÍ, Karel, *Druhá světová válka – 3. část*. In: *Blatensko sobě: živě a nově* 9, 2015, 4, s. 60.

²¹⁰ALEKSANDROV, *Armija general-lejtenanta A. A. Vlasova 1944–1945*, s. 193; STEENBERG, s. 224.

Samotnému Buňačenkovi se odtud sice podařilo uprchnout, avšak později byl společně s Nikolajevem a Olchovikem zadržen americkou hlídkou a následně předán sovětské kontrarozvědce. Naopak Archipovovi, Artěmjevovi a Sacharovovi se podařilo utéct do americké zóny a uniknout i následné repatriaci. Zajati nebyli rovněž ani Antonov, Levčuk a Pekarský, které Donahue následně odvezl k německé hranici.²¹¹

V období 11–12. května byly rozpuštěny i doposud ozbrojené jednotky rozmístěné v prostoru Hajan.²¹² Jednalo se zjevně o větší uskupení vlasovců, „*jež zcela obsadilo ves. Vlasovci, kteří měli tanky, ostatní vozidla i koňské povozy, zde však zůstali pouze jediný den. Následně totiž přijeli Američané, již povolali pana Šulce z Blatné jako tlumočnicka a vedli s vlasovci jednání*“.²¹³ Během něho se vlasovští důstojníci snažili dojednat odvedení svých jednotek do amerického zajetí.²¹⁴ Američané s tím také nakonec souhlasili, neboť zjevně chtěli zabránit případnému konfliktu.

Internaci v sovětských táborech se nevyhnula ani tato část příslušníků 1. divize, neboť „*američtí vojáci je odzbrojili a posléze odvedli do nedaleké obce Pole, kde je vydali Rudé armádě*“.²¹⁵ Sovětům byla rovněž předána obrněná technika ze samostatného průzkumného oddílu a náhradního tankového praporu dosud rozmístěná v okolí Hajan.²¹⁶

Za formální kapitulaci 1. divize před Rudou armádou lze pak dle autora považovat Vlasovovův rozkaz, který vydal 12. května večer ve štábu 25. tankového sboru. V této direktivě totiž „*všem svým vojákům a důstojníkům [...] přikázal, aby neprodleně přešli na stranu Rudé armády a zaručil jim život*“.²¹⁷ Všichni zajatí vlasovci byli posléze během několika následujících dní odsunuti. Některým z vojáků se však ještě před tímto odsunem podařilo utéct a dočasně se ukrýt, „*postupně se ale i oni vytratili*“.²¹⁸

Celkově Sověti podle Okorokova vycházejícího z údajů Centrálního archivu Ministerstva obrany Ruské federace zajali okolo 11 000 vojáků a důstojníků 1. divize.²¹⁹ Ve srovnání s tím se jich zachránilo asi 300–400. S ohledem na zmiňované počty zajatých a popravených vlasovců v Praze a odhadovaný počet 300 padlých příslušníků 1. divize během Pražského povstání,²²⁰ si tudíž lze klást otázku, co se stalo s dalšími tisíci z nich.

²¹¹ Tamtéž; JERMAČENKOV, POČTAREV, s. 101.

²¹² ŽÁČEK, *Prahou pod pancířem vlasovců*, s. 302.

²¹³ Záznam z rozhovoru s Josefem Ublem, 14. 7. 2015.

²¹⁴ KOS, s. 230.

²¹⁵ Tamtéž, s. 233.

²¹⁶ ŽÁČEK, *Prahou pod pancířem vlasovců*, s. 101–102.

²¹⁷ JERMAČENKOV, POČTAREV, s. 101.

²¹⁸ KREJČÍ, s. 60.

²¹⁹ OKOROKOV, s. 164.

²²⁰ ALEKSANDROV, *Armija generala Vlasova 1944–1945*, s. 375, 392.

6.2 Další osudy vojáků a důstojníků 1. divize

Zajaté příslušníky 1. divize s výjimkou nejvyšších důstojníků Sověti odvedli do táborů v sovětské okupační zóně v Německu, odkud je přemístili do pracovních táborů v SSSR.²²¹ Všichni vojáci a důstojníci ROA byli podrobeni opakovaným výslechům, během nichž se vyšetřovatelé SMERŠ a NKVD snažili zjistit okolnosti jejich zajetí či přechodu na německou stranu. V případě příslušníků ROA, které nejprve zajaly spojenecké jednotky, se sovětské orgány zajímaly i o jejich spolupráci se Spojenci.²²² Do zmiňovaných pracovních táborů byli dle bývalého příslušníka kozáckého vojska poručíka Nikolaje Krasnova zařazováni zejména vojáci ROA, neboť Sověti důstojníky oddělili a transportovali do věznic. Řadoví příslušníci 1. divize měli být nasazeni na těžké práce společně s kriminálníky, zatímco důstojníky odsoudili k 10 letům vězení či trestu smrti.²²³

Rozsudky smrti pak byly vyneseny nad Buňačenkem a Nikolajevem, které Sověti dopravili do SSSR společně s Vlasovem, Olchovikem a Kostěnkem ještě v květnu 1945.²²⁴ Jmenovitě Buňačenka shledalo Vojenské kolegium Nejvyššího soudu SSSR vinným z porušení vojenské přísahy, zrady socialistické vlasti, dobrovolného přechodu na stranu Němců, členství v Komitétu pro osvobození národů Ruska a odsoudilo ho stejně jako Vlasova a 10 dalších významných představitelů KONR k trestu smrti oběšením. Tento rozsudek byl vykonán 1. srpna 1946. V této souvislosti lze ještě dodat, že přeživší příslušníci 1. divize repatriovaní do Sovětského svazu opustili tábory či věznice na základě amnestie vyhlášené 17. září 1955.²²⁵

Naproti tomu někteří z těch, kteří z Československa utekli a vyhnuli se pozdější repatriaci, vstoupili do organizací sdružujících bývalé příslušníky ROA či představitele Osvobozenického hnutí – tj. Svazu Ondřejovy vlajky (SAF) a Svazu boje za osvobození národů Ruska (SBONR).²²⁶ Podrobnější záznamy jsou však dostupné patrně jen v případě Archipova, Sacharova a Artěmjeva. Všichni tři uvedení se totiž podíleli na založení již zmiňovaného SAF v bavorském táboře Schleißheim v roce 1948. Sacharov navíc od 8.

²²¹ Tamtéž, s. 394.

²²² BACHVALOV, Anatolij Lavrent'jevič, *General Vlasov: predatel' ili geroj?*, Sankt-Peterburg 1994, s. 94–96.

²²³ AUSKÝ, *Vojska generála Vlasova v Čechách*, s. 314; SCHATOFF, Michael, *Materialy i dokumenty osvoboditělnogo dviženija narodov Rossii v gody Vtoroj Mirovoj vojny, 1941–1965*, New York 1966, s. 84.

²²⁴ Tamtéž, s. 272, 284; ALEKSANDROV, *Armija generala Vlasova 1944–1945*, s. 402, 416.

²²⁵ Prigovor Voennoj kollegii Verchovnogo Suda SSSR po sledstvennomu delu A. A. Vlasova i drugih aktivnych učastnikov KONR i ROA. 1 avgusta 1946, GV T. 2, kn. 2, s. 314, 322–323; FILATOV, Viktor Ivanovič, *Vlasovščina: ROA: belyje pjatna*, Moskva 2005, s. 432.

²²⁶ ČUJEV, s. 472.

února 1949 zastával i post adjutanta předsedy SAF generála Glasenappa. Tuto funkci ovšem vykonával jen do ledna 1950, kdy vyslovil Glasenappovi nedůvěru, a byl proto ze SAF vyloučen. Později se pak přidal ke SBONR.²²⁷

Pro úplnost lze ještě dodat, že Svaz Ondřejovy vlajky zjevně podporovala západoněmecká rozvědka, jež ovšem brzy ukončila svou podporu a SAF tudíž následně zanikl. Naopak Svaz boje za osvobození národů Ruska, jehož členové vedli podle ruského autora Sergeje Čujeva besedy se sovětskými emigranty a snažili se pořádat veřejná shromáždění, existoval až do roku 2000.²²⁸ Poválečné osudy vojáků a důstojníků 1. divize tak byly značně rozdílné, leč něco je přece jen spojovalo – snaha všech přeživších vyrovnat se s vlastní minulostí.

²²⁷ ALEKSANDROV, *Oficerskij korpus armii general-lejtenanta A. A. Vlasova 1944–1945*, s. 152, 158, 743.

²²⁸ ČUJEV, s. 473, 476–477.

Závěr

Bojeschopnost sovětských dobrovolnických jednotek se výrazně snížila po jejich přesunu na západní frontu a znovuobsazení západních částí SSSR Rudou armádou, neboť jejich vojáci často už nevěděli, za co mají dále bojovat.²²⁹ Lze proto konstatovat, že dobrovolnické útvary představovaly na začátku války velký potenciál, avšak kvůli postojům nacistických představitelů a celkovému válečnému vývoji byly jejich vojenské možnosti spíše omezené. Totéž ostatně platí i pro politickou činnost Ruského osvobozeneckého hnutí, jelikož vrcholní němečtí představitelé dlouho odmítali akceptovat požadavky na vytvoření ROA. Nelze přitom opomenout ani fakt, že roli zde hrálo i již zmiňované přesvědčení vedoucích německých činitelů o rasové méněcennosti Slovanů. Z výše uvedených důvodů proto nemohly být cíle KONR proklamované v jeho manifestu v žádném případě dosaženy.

I navzdory těmto okolnostem a značně rozdílnému původu jednotlivých vojáků a důstojníků se ale 1. divize zásluhou styčných německých důstojníků a díky autoritě generála Buňačenka stala kompaktním a bojeschopným vojenským celkem. Podle autora celý proces organizování 1. divize také usnadnilo, že mnozí její příslušníci dříve sloužili v dobrovolnických jednotkách a uměli tudíž zacházet s výzbrojí. Zjevně i díky tomu se tak divizním útvarům podařilo zakončit výcvik již po několika týdnech bojové přípravy.

Na druhé straně však německé velení nemohlo 1. divizi považovat za spolehlivé uskupení, pokud se mnozí její vojáci a důstojníci včetně velitele stavěli proti spojení s Německem v závěrečné fázi války. Autor v této souvislosti zastává názor, že 1. divize zůstala německým spojencem téměř do konce války hlavně díky Vlasovovi, který zjevně několikrát zabránil případnému konfliktu mezi 1. divizí a německými jednotkami. Skutečnost, že se útvary 1. divize nakonec zúčastnily Pražského povstání, proto byla, jak autor již uvedl, zapříčiněna i ztrátou autority Vlasova u Buňačenka. Pokud jde o samotnou účast v povstání, jednotky 1. divize 6. května zamezily postupu části bojové skupiny SS Wallenstein na Prahu tím, že se průzkumný oddíl respektive útvary 1. pěšího pluku 1. divize přesouvaly po ose, jejíž část byla shodná s osou postupu daného německého uskupení.²³⁰ Větší význam však měly vojenské akce 1. divize 7. května – tj. v den, kdy se obránci Prahy snažili čelit souběžnému útoku německých jednotek z mimopražských

²²⁹ TEJCHMAN, s. 175.

²³⁰ AUSKÝ, *Vojstva generála Vlasova v Čechách*, s. 184.

posádek z jihu, jihovýchodu, východu, severovýchodu a severu.²³¹ Zvláště důležitou byla zejména bojová činnost průzkumného oddílu, 1. a 2. pěšího pluku a dělostřeleckého oddílu, neboť jednotky bojovaly v oblastech, kde se německé oddíly podporované tanky snažily prolomit obranu povstalců. Vojenské velení povstání však nepochybně přisuzovalo velkou váhu i bojovým akcím 3. pěšího pluku v oblasti ruzyňského letiště, neboť se díky tomu zmenšila pravděpodobnost leteckých úderů proti Praze.

Současně je ale také nutné zdůraznit, že jednotky 1. divize 7. května nezasáhly do bojů v severních částech města – tedy proti elitním formacím 4. pluku tankových granátníků SS „Der Führer“, jež postupovaly na Prahu od Litoměřic.²³² Autor se zároveň domnívá, že lze zpochybnit tezi Auského a Hoffmanna o rozdělení města na dvě části jednotkami ROA během 7. května. Jednotky 1. divize totiž nemohly zcela zamezit spojení německých útvarů směřujících do Prahy současně ze severu a jihu,²³³ pokud se její činnost v pravobřežních částech města omezila jen na 1. pěší pluk a části samostatného průzkumného oddílu a jejich vojáci zde nezaujali souvislou linii obrany.²³⁴ Autor této práce navíc bere v potaz i ústup části vlasovců z Pankráce v odpoledních hodinách 7. května. Skutečnost, že se jednotlivým německým útvarům útočícím na Prahu téhož dne nepodařilo spojit a eliminovat tak rozhodujícím způsobem povstání, proto považuje za výsledek souběžného nasazení jednotek 1. divize a povstaleckých sil.

Autor si ale rovněž uvědomuje, že vojenská situace povstalců se ještě ve večerních hodinách 7. května výrazněji zhoršila a německá bojová skupina Milovice, jež útočila na Prahu ze severovýchodu, postoupila až do středových částí města.²³⁵ Proto dospívá k závěru, podle kterého jednotky 1. divize svou účastí v Pražském povstání výrazně přispěly k tomu, že ztroskotal německý útok na Prahu z jihu a dalším útočícím německým útvarům se podařilo probojovat do středu města až na sklonku 7. května či v průběhu dopoledne následujícího dne.

Po ústupu většiny sil 1. divize z Prahy byli mnozí její vojáci přesvědčeni, že nakonec skončí v americkém zajetí díky diplomatickému úsilí Vlasova.²³⁶ Proto zůstala 1. divize celistvým vojenským útvarům minimálně do doby, kdy dorazila k demarkační linii. V souvislosti s rozpuštěním a následným zničením útvaru se však autorovi

²³¹ KOKOŠKA, s. 152–153, 172, 174.

²³² Tamtéž, s. 152–153.

²³³ AUSKÝ, *Vojska generála Vlasova v Čechách*, s. 222–224; HOFFMANN, s. 232.

²³⁴ ŽÁČEK, *Prahou pod pancířem vlasovců*, s. 113.

²³⁵ KOKOŠKA, s. 207; ROUČKA, [sp].

²³⁶ AUSKÝ, *Vojska generála Vlasova v Čechách*, s. 246.

nepodařilo zjistit, zda jednotky rozmístěné u Hajan věděly o Vlasovově rozhodnutí složit zbraně. Zcela na závěr je tudíž přinucen konstatovat, že zánik 1. divize představuje v rámci její historie období s nejvíce dosud nezodpovězenými otázkami.

Seznam použitých pramenů a literatury

Nevydané prameny

Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv, fond Revoluční gardy.

Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv, fond Sběrka 308.

Vydané prameny

ARTIZOV A. N. (ed.), *General Vlasov: istorija predatel'stva: v dvuch tomach. V trech knigach. Tom 1, Nacistiskij projekt „Aktion Wlassow“*, Moskva 2015.

ARTIZOV A. N., CRISTOFOROV V. S. (ed.), *General Vlasov: istorija predatel'stva: v dvuch tomach. V trech knigach. Tom 2, kniga 1, Iz sledstvennogo dela A. A. Vlasova*, Moskva 2015.

ARTIZOV A. N., CRISTOFOROV V. S. (ed.), *General Vlasov: istorija predatel'stva: v dvuch tomach. V trech knigach. Tom 2, kniga 2, Iz sledstvennogo dela A. A. Vlasova*, Moskva 2015.

Literatura

ALEKSANDROV, Kirill Michajlovič, *Armija generala Vlasova 1944–1945*, Moskva 2006.

ALEKSANDROV, Kirill Michajlovič, *Armija general-lejtenanta A. A. Vlasova 1944–1945: materialy k istorii Vooružennyh Sil KONR*, Sankt-Peterburg 2004.

ALEKSANDROV, Kirill Michajlovič, *Oficerskij korpus armii general-lejtenanta A. A. Vlasova 1944–1945: biografičeskij spravočnik*, Moskva 2009.

ALEKSANDROV, Kirill Michajlovič, *Russkije soldaty Vermachta: geroi ili predateli*, Moskva 2005.

ANDREJEVA, Ekaterina, *General Vlasov i ruskoje osvoboditel'noje dviženije*, London 1990.

ARTĚMJEV, Vjačeslav Pavlovič, *Pervaja divizija ROA. Matėrialy k istorii Osvoboditėlnogo Dviženija Narodov Rossii (1941–1945)*, London, Ontario 1974.

AUSKÝ, Stanislav, *Dobrovolníci a druhá světová válka: --ustašovci, vlasovci, banderovci, legionáři, židovské legie--*, Praha 2007.

AUSKÝ, Stanislav, *Vojska generála Vlasova v Čechách: kniha o nepochopení a zradě*, Praha 1992.

BACHVALOV, Anatolij Lavrent'jevič, *General Vlasov: predatel' ili geroj?*, Sankt-Peterburg 1994.

BARTOŠEK, Karel, *Pražské povstání 1945*, Praha 1960.

BEZDĚKA, Jindřich Václav, *Příbramský revoluční týden 1945*. In: *Vlastivědný sborník Podbrdská 4*, 1970, s. 208–220.

ČUJEV, Sergej, *Vlasovcy – pasynki Tret'jeho Rejcha*, Moskva 2006.

DICZBALIS, Sigismund, *Zrádci, nebo vlastenci?*, Líbeznice 2015.

DROBJAZKO, Sergej Igorevič, *Lokotskij avtonomnyj okrug i Russkaja Osvoboditelnaja Narodnaja Armija*. In: *Materialy po istorii Russkogo osvoboditelnogo dviženija. Stati, dokumenty, vospominanija*, Moskva 1998, s. 168–216.

DROBJAZKO, Sergej Igorevič, *Pod znaměnamy vraga: antisovetskije formirovanija v sostave germanskich vooružennyh sil 1941–1945*, Moskva 2004.

FILATOV, Viktor Ivanovič, *Vlasovščina: ROA: belyje pjatna*, Moskva 2005.

FRÖHLICH, Sergej, *General Wlassow: Russen und Deutsche zwischen Hitler und Stalin*, Köln 1987.

HOFFMANN, Joachim, *Die Geschichte der Wlassow-Armee*, Freiburg 1984.

JAKL, Tomáš, *Kampfgruppe Wallenstein 4. až 12. května 1945*. In: FUČÍKOVÁ, Eliška, ČEPIČKA, Ladislav (ed.), *Valdštejn. Albrecht z Valdštejna. Inter arma silent musae?*, Praha 2007, s. 384–387.

JAKL, Tomáš, *Květen 1945 v českých zemích: pozemní operace vojsk Osy a Spojenců = May 1945 in the Czech lands ground operations of the Axis and Allied forces*, Praha 2004.

JERMAČENKOV, Sergej Vasiljevič, POČTAREV, Andrej Nikolajevič, *Poslednij pochod vlasovskoj armii*. In: *Voprosy istorii* 54, 1998, 8, s. 94–104.

JEŽEK, Vladimír, *Voláme všechny: čas revoluční vysílač na vlně 415,5 metru ve dnech 5.–9. května 1945*, Praha 1966.

KOKOŠKA, Stanislav, *Praha v květnu 1945: historie jednoho povstání*, Praha 2005.

KOKOŠKA, Stanislav, ZELENKA, Miloš, *Albert Pražák. Politika a revoluce: paměti*, Praha 2004.

KOLESNIK, Aleksandr Nikolajevič, *ROA - vlasovskaja armija: sudebnoje delo generala A. A. Vlasova*, Charkov 1990.

KOS, Vladimír, *Květen 1945 v jižních Čechách*, Praha 2012.

KREJČÍ, Karel, *Druhá světová válka – 3. část*. In: *Blatensko sobě: živě a nově* 9, 2015, 4, s. 60–61.

KROMIADI, Konstantin, *„Za zemlju, za volju!“: vospominanija soratnika generala Vlasova*, Moskva 2011.

KURAL, Václav, ŠTĚPÁNEK, Zdeněk, *České národní povstání v květnu 1945*, Praha 2008.

Květnové povstání v Praze 5, Praha 1985.

KVICINSKIJ, Julij Aleksandrovič, *General Vlasov: put' predatel'stva*, Moskva 1999.

MAREK, Jindřich, *Barikáda z kaštanů: Pražské povstání v květnu 1945 a jeho skuteční hrdinové*, Cheb 2005.

MUDRA, Miroslav, *České národní povstání v květnu 1945*, Praha 1995.

MÜLLER, Rolf-Dieter, *An der Seite der Wehrmacht: Hitlers ausländische Helfer beim „Kreuzzug gegen den Bolschewismus“, 1941–1945*, Frankfurt am Main 2010.

NEULEN, Hans Werner, *An deutscher Seite: Internationale Freiwillige von Wehrmacht und Waffen-SS*, München 1985.

OKOROKOV, Aleksandr Vasil'jevič, *Antisovetskije voinskije formirovanija v gody Vtoroj mirovoj vojny*, Moskva 2000.

PIVCOVÁ, Zuzana, *Vlasovci v Čechách na konci války: čtyři dokumenty z německých fondů Vojenského historického archivu*. In: *Historie a vojenství* 45, 1996, 1, s. 157–164.

POZDNJAKOV, Vladimir Vasilevič, *Gen. A. A. Vlasov i pervaja divizija ROA v Prage*. In: Zapiski ruskoj akademičeskoj grupy v SŠA. Association of Russian-American Scholars, Tom XXXI., New York 2001–2002, s. 484–492.

Radotín v odboji a revoluci, 1939–1945, Radotín 1946.

RICHTER, Karel, *Osudový omyl generála Vlasova*, Praha 2010.

ROMANKO, Oleg, *Sovetskij legion Gitlera: graždane SSSR v rjadach vermachta i SS*, Moskva 2006.

ROUČKA, Zdeněk, *Skončeno a podepsáno: drama Pražského povstání*, Plzeň 2003.

RUDNY, Zenon, *Pražské povstání v květnu 1945 a vlasovci*. In: Historie a vojenství 44, 1995, 2, s. 3–37.

SCHATOFF, Michael, *Materialy i dokumenty osvoboditělnogo dviženija narodov Rossii v gody Vtoroj Mirovoj vojny, 1941–1965*, New York 1966.

SCHRÖDER, Matthias, *Deutschbaltische SS-Führer und Andrej Vlasov: 1942–1945; „Russland kann nur von Russen besiegt werden“; Erhard Kroeger, Friedrich Buchardt und die „Russische Befreiungsarmee“*, Paderborn, München 2001.

SMYSLOV, Oleg Sergejevič, *Kto osvobodil Pragu v 1945 g: zagadki Pražskogo vosstanija*, Moskva 2014.

SMYSLOV, Oleg Sergejevič, *Prokljatyje legiony: izmenniki Rodini na službe Gitlera*, Moskva 2006.

STEENBERG, Sven, *Wlassow: Verräter oder Patriot?*, Köln 1968.

STRIK-STRIKFELDT, Wilfried, *Protiv Stalina i Gitlera: general Vlasov i Russkoje Osvoboditel'noje Dviženije*, Frankfurt am Main 1981.

ŠTOVIČEK, Ivan, *Zápis o zasedání ČNR ve dnech 4.–9. května 1945*. In: Historie a vojenství 16, 1967, 4, s. 979–1019.

TEJCHMAN, Miroslav, *Ve službách Třetí říše: Hitlerovy zahraniční jednotky*, Praha 1999.

THORWALD, Jürgen, *Die Illusion: Rotarmisten gegen Stalin; die Tragödie der Wlassow-Armee*, München 1995.

TRYML, Michal (ed.): *Kniha o Břevnově*, Praha 2006.

VELFL, Josef, *Příbramsko a konec 2. světové války v Evropě*. In: Podbrdsko 12, 2005, s. 7–23.

ZÁMEČNÍK, Stanislav, *Český odboj a národní povstání v květnu 1945*, Praha 2006.

ŽÁČEK, Pavel, *Prahou pod pancířem vlasovců*, Praha 2014.

ŽÁČEK, Pavel, *Vlasovci německým pohledem: anabáze 1. pěší divize Ozbrojených sil KONR na jaře 1945*. In: *Securitas imperii* 18, 2011, 1, s. 260–288.

ŽUKOV, Dmitrij Aleksandrovič, KOVTUN, Ivan Ivanovič, *Russkije esesovcy*, Moskva 2010.

Ostatní

<http://www.vrtulnik.cz/ww2/protektorat-ruzyne.htm>

Záznam z rozhovoru s Josefem Ublem, 14. 7. 2015.

Resümee

Diese Arbeit setzt sich zum Ziel, die Umstände der Entstehung und die Tätigkeit der 1. Infanteriedivision der Streitkräfte des Komitees zur Befreiung der Völker (KONR) zu analysieren. Es wird zunächst auf der Seite Deutschlands kämpfende sowjetische Freiwilligeneinheiten und die Wirkung der Befreiungsbewegung Russlands gezielt. Zugleich betont man auch die Stellung des gefangenen sowjetischen General A. A. Wlassow in der Opposition zu Stalin. Es war dann Wlassow, der die Zustimmung von Himmler erhielt, bewaffnete KONR- Streitkräfte zu bilden. Der Autor bemüht sich weiter in der Arbeit die 1. Infanteriedivision als Militärformation anzunähern und beschäftigt sich mit ihrem Kampfeinsatz gegen die Rote Armee an der Oderfront.

Man widmet sich auch der Teilnahme der Wlassow-Soldaten im Prager Aufstand, sucht die Antworten auf die Fragen, warum sie sich eigentlich auf der Seite der Aufständischen engagierten und wie sie den Verlauf des Aufstandes beeinflussten. Man reflektiert unter anderem die Beziehungen zwischen Wlassow-Oberbefehlshabern und dem politischen Organ des Aufstandes, dem Tschechischen Nationalrat. Seine ablehnende Einstellung zu den Militärunternehmen der Wlassow-Truppen in Prag trug wesentlich dazu bei, dass die meisten von Wlassow-Soldaten Prag vorzeitig verließen.

Die Historie der 1. Infanteriedivision schliesst der Autor mit der Schilderung der Umstände ihres Unterganges in der Umgebung von den Gemeinden Hajany und Lnáře in südwestlichem Böhmen ab, wo am Kriegsende die Demarkationslinie verlief. Im Abschluss der Arbeit wird gezeigt, wie die Sowjeten die in die Gefangenschaft geratenen Wlassow-Soldaten und Offiziere behandelten – Wlassow und elf seiner Generäle waren in Moskau nach einem Prozess aufgehängt und die meisten Soldaten in sibirische Zwangsarbeitslager deportiert.

Přílohy

Příloha č. 1: Jednání Vlasova s Himmlerem.

Zdroj: RICHTER.

Příloha č. 2: Přehlídka 1. pěší divize VS KONR v Münsingenu.

Zdroj: ŽÁČEK, *Prahou pod pancířem vlasovců*, s. 125.

Příloha č. 3: Průzkumný odřad Ruské osvobozené armády u Štefánikových kasáren na Smíchově.

Zdroj: KOKOŠKA, s. 161.

Příloha č. 4: Vlasovci v Hajanech.

Zdroj: KOS, s. 230.